

TEMA: Danskhed i Sydslesvig

Flemming Meyer, SSW:

“Det er en
evig kamp
at bevare
danskheden

Side 6

**Tysk familie:
Dansk skole
er bedst**

Side 24

**Anmeldelse:
Kampen om midten
i Tyskland**

Side 40

**Bindestregsidentitet
skaber debat**

Side 16

GRÆNSEFORENINGEN
for en åben danskhed

TEMA: Danskhed i Sydslesvig

Er det en trussel mod danskheden, at tyske familier sender deres børn i danske skoler i Sydslesvig, og findes der en dansk-tysk bindestregsidentitet? Læs tema side

6-35

Illustration: Morten Voigt

4 **Nyt fra grænselandet**

5 **Leder**

Af Peter Skov-Jakobsen

6 **“Det er en evig kamp at bevare danskheden”**

Interview med Flemming Meyer, afgående formand for SSW

16 **Danskhed i Sydslesvig er under forandring**

Baggrund om sprog og identitet i Sydslesvig

24 **“Det er mig, der har indført det danske i familien”**

Reportage fra det tyske ægtepar Andrea Heimrath og Frank Jacobsens hjem i Sydslesvig

30 **Kan et nationalt mindretal være dansk-tysk?**

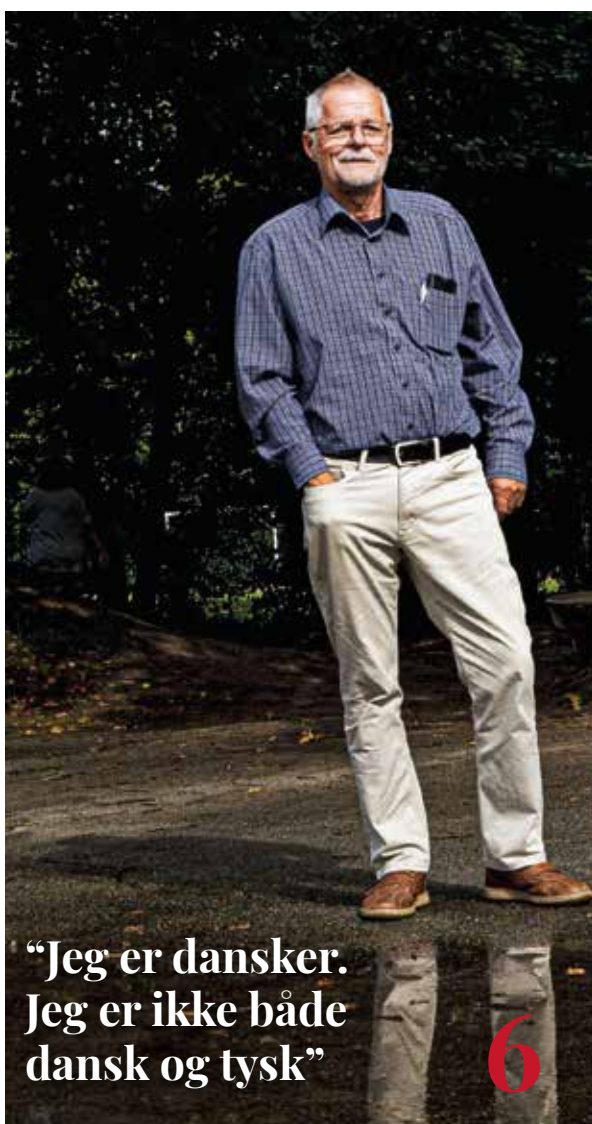
Interview med professor Tove Malloy om sindelagsprincip og bindestregsidentitet

34 **Er danskheden i Sydslesvig i krise?**

Ja, siger Jakob Braun, student fra A.P. Møller Skolen. Nej, siger Lars Kofoed-Jensen, direktør i Dansk Skoleforening for Sydslesvig

36 **Fortidens grænse blev gjort levende**

Fra Folkefesten i Jelling

“Jeg er dansker.
Jeg er ikke både
dansk og tysk”

6

Illustration: Thyra Danebød grundlægger Dannevirke af Lorenz Frølich (1855). Det Kgl. Bibliotek.

Dramatisk fortælling
om et forenet Skandinavien

44

Foto: Rigsdagen i Berlin, 2020. John Macdougall/Ritzau Scanpix.

Midten lever i tysk politik

40

40 Anmeldelse: Kampen om midten. Tysk politik i det 21. århundrede

Af Friis Arne Petersen, fhv. ambassadør i Berlin

43 Anmeldelse: Sprog på grænsen

Af Anne Holmen, professor, Københavns Universitet

44 Anmeldelse: Union eller undergang

Af Claus Møller Jørgensen, lektor, Aarhus Universitet

47 Kommentar

Af Knud-Erik Therkelsen

48 Nyt fra lokalforeningerne

49 Det sker i lokalforeningerne

52 Nyt højdepunkt i marsken

Husk at du kan lytte til udvalgte artikler fra magasinet Grænsen

www.graenseforeningen.dk/podcast

Foto: Kira Kutscher

Stefan Seidler, SSW, der nu får sæde i Forbundsagen i Berlin, fejrede valgsejren på Flensborghus sammen med medlemmer af det danske mindretal på valgdagen den 26. september.

SSW får en plads i Forbundsagen

Det dansk-frisiske mindretalsparti Sydslesvigsk Vælgerforening (SSW) er for første gang i 60 år blevet valgt ind i den tyske Forbundsagen i Berlin. SSW fik 55.330 stemmer svarende til 3,2 procent af stemmerne i Slesvig-Holsten ved valget den 26. september. "Det er ganske sensationelt", sagde Stefan Seidler, partiets spidskandidat, efter valget.

Foto: Lene Esthava

Dansk Kirke i Sydslesvig fejrede 100-årsjubilæum

Prinsesse Benedikte var blandt de 120 gæster, da Dansk Kirke i Sydslesvig fejrede sit 100-års jubilæum med en festgudstjeneste den 26. september på A.P. Møller Skolen i Slesvig. Biskop Marianne Christiansen, Haderslev Stift (foto), stod for prædikenen, mens provst i Sydslesvig, Hasse Neldeberg Jørgensen, var liturg.

Magasinet **Grænsen** nr. 5/2021 83. årgang **Udgiver** Grænseforeningen, Peder Skrams Gade 5, 1054 København K
Ansv. redaktør Anna-Lise Bjerager, alb@grænseforeningen.dk, tlf. 3031 6113 **Forsidefoto i dette nummer**
Lars Salomonsen. **Layout** Prik grafisk tegnestue **Tryk** Jørn Thomsen Elbo A/S **Abonnement**
Grænseforeningen, info@grænseforeningen.dk, tlf. 3311 3063 **Udgivelsesplan 2021** nr. 6: 6. dec.
Deadline: 3 uger inden udgivelsesdato. Uopfordrede indlæg modtages gerne, dog uden garanti for trykning.
Læs magasinet Grænsen online: www.grænseforeningen.dk/grænsen. ISSN: 0903-2223

VED GRÆNSEN

Hvordan er det at bo
i et grænseland?

Foto: Privat

Gitte Wittig

"Jeg flyttede til Sydslesvig fra Sydtysskland i 1999, fordi jeg gerne ville have mine børn i dansk skole og gerne ville arbejde med tosprogede børn og den kulturelle diversitet, der findes i grænselandet.

"Jeg kan se, at det giver børnene en styrke at vokse op i grænselandet. Det har jeg også oplevet hos mine egne børn. Jeg har et barn, der bor i Danmark, og et, der bor i Sydslesvig."

"Det er berigende at bo i grænselandet. Man bevæger sig i en flerkulturel hverdag, og oplever forskellene og slår broer mellem mindretallet og flertallet."

"Nu hvor SSW har fået en plads i Forbundsagen, afventer jeg med spænding, hvordan de vil blive modtaget i Berlin, og om vi kan få mindretalspolitik på dagsordenen."

Gitte Wittig, 56 år, lærer på Jes Kruse-Skolen, Egerfærde.

Danskheden i Sydslesvig står stærkt

Af Peter Skov-Jakobsen
Formand for Grænseforeningen

Når man kommer udefra og betragter det danske mindretal i Sydslesvig, opdager man en mangfoldig verden. Ikke alene er det en spændende historie. Hverdagslivet 101 år efter grænsedragningen med historiens mange udsving giver et stærkt indtryk af mindretallet.

Mindretal i hele verden kan synge med på et vers fra 'Jeg elsker den brogede verden' af H.V. Kaalund fra 1877:

*Kamp må der til, skal livet gro,
ej kamp blot for dagligt brød,
men kamp for frihed i liv og tro –
thi evig stilstand er død!*

Diskussionen om identitet betragter nogle som farlig. I et mindretal og i kulturelle foreninger er identitetsdebatten i centrum og ikke til at vige uden om. 'Kend dig selv' og 'Hvem er jeg' står der over de fleste mennesker.

“

*Der er kun grund til
at ønske mindretallet
tillykke*

Hvis man har tillid til, at selvfølgelig kan vi forstå hinanden og samtidig være meget uenige, selvfølgelig kan vi holde sammen, selv om vi ikke er identiske, kan diskussionen blive spændende.

“Danskheden i Sydslesvig står stærkt”, sagde min forgænger Jens Andresen.

I dette nummer af magasinet Grænsen kan man læse mange indfaldsvinkler til danskheden. Der er mange måder at opfatte

danskheden på. Jeg håber ikke, at der er nogen i Danmark eller i Sydslesvig, der forventer af sydslesvigerne, at de skal være mere afklaret, end vi er i Danmark om, hvad danskhed er.

Det kan vi tale længe og meget om, og der kan heldigvis også tales selvkritisk om det.

Man kunne godt have tænkt, at danskheden ville være assimileret efter alle de år. Men nej! Danskheden lever i grænselandet som en mulighed, som man kan blive optaget af, når man flytter til landsdelen. National identitet er bevægelig i en senmoderne verden og opfattes anderledes nu end tidligere.

Hvis ej der var noget at kæmpe for/hvad var da vel jeg og du? Sådan synger vi også. Ikke for at få fred, men for at komme videre i vores forståelse af menneskelivet. Med til striden hører at vi tager vare på modstanderens mulighed for at komme til orde. Selvfølgelig hensætter man ikke modstanderen i forlegenhed ved at holde brandtale, hvor den tiltalte ikke kan tage til genmæle.

Med undren har jeg noteret mig, at nogle mener, at danskheden i Sydslesvig er fragil, det vil sige skrøbelig. Der tales dansk i landsdelen, der er danske institutioner, tre SSW-mandater i den slesvig-holstenske landdag, et SSW-mandat i Forbundsdagen, en væsentlig økonomisk støtte fra Danmark og en massiv opbakning fra Folketinget. Der-til kommer, at den ene formand for De Grønne, Robert Habeck, har studeret på Roskilde Universitet (RUC), taler dansk og har valgt at sende sine børn i dansk skole i Flensborg, samt at Rasmus Andresen, der er vokset op som en del af det danske mindretal i Sydslesvig og har studeret på RUC, er medlem af Europaparlamentet for De Grønne.

Der er kun grund til at ønske mindretallet tillykke med kampen for frihed i liv og tro. 🍷

A full-length portrait of Flemming Meyer, an older man with glasses and a grey beard, standing outdoors. He is wearing a blue and white checkered button-down shirt, light-colored trousers, and brown leather shoes. His hands are behind his back. He is standing on a paved path next to a low stone wall. Behind him is a dense green hedge. To his right, a blue campaign sign is partially visible, featuring white and yellow text. The lighting suggests it is late afternoon or early morning.

Flemming Meyer, afgående formand for SSW, satte under den tyske valgkamp i september en valgplakat i sin hæk. "Man skulle nødig undgå at lægge mærke til, at her bor en repræsentant for det danske mindretal", siger han.

Mit deiner

Den Ne

stärke

-regional

und

nachhalt

SSW

Jetzt k

Flemming Meyer, afgående formand for SSW:

“Det er en evig kamp at bevare danskheden

Af Anna-Lise Bjerager
Fotos: Lars Salomonsen

INTERVIEW Flemming Meyer, der fylder 70 til december, har været formand for det dansk-frisiske mindretalsparti Sydslesvigsk Vælgerforening (SSW) i Sydslesvig i 16 år. Men nu er det slut. Netop som SSW har opnået en plads i den tyske Forbundsdag for første gang i 60 år, takker han af. På falderebet fortæller SSWs nestor om personlige og politiske sorger og glæder gennem et langt liv i mindretallets tjeneste, arven fra sine forældre og de udfordringer, som mindretallet står over for, når det gælder identitet og ligestilling

I Flemming Meyers stue hænger en klokkestreng, som hans mor har broderet. Her står versene fra en gammel sønderjysk hjemstavnsang: ‘For en fremmed barskt og fattigt’. Sangen er skrevet umiddelbart efter Genforeningen i 1920, hvor den nationale strid om den dansk-tyske grænse var faldet nogenlunde til ro.

I dag er der også ro i grænselandet, men kampen for det danske er langt fra forbi, understreger Flemming Meyer, der er afgående formand for det dansk-frisiske mindretalsparti, Sydslesvigsk Vælgerforening (SSW), der den 26. september blev valgt ind i den tyske Forbundsdag for første gang i 60 år, efter vi har sat os til rette på den hyggelige terrasse foran parcelhuset nogle få uger inden valget.

Her i landsbyen Skovlund, Schafflund på tysk, 16 kilometer vest for Flensborg, er han vokset op. Kun få hundrede meter herfra gik han på den danske ➡

skole, hvor hans far, Karl-Otto Meyer (1928-2016), der også var en markant mindretalskikkelse, var lærer.

Fra terrassen er der udsigt til haven og en enkelt valgplakat, som Flemming Meyer har placeret i hækken ude ved vejen: "Mit deiner Zweitstimme: Den Norden stärken", står der. (Støt Norden med din andenstemme). På plakaten ses også et vikingskib, hvor der på sejlet står: "Mission Bundestag". SSW med spidskandidaten Stefan Seidler i front skulle vise sig ikke kun at få fat i stemmerne fra det danske mindretal, men også stemmer fra den slesvig-holstenske flertalsbefolkning til forbundsdagsvalget.

Selv om Flemming Meyer, der fylder 70 år til december, trækker sig som formand for SSW den 23. oktober efter 16 år på posten, vil kampen for at få vælgerne til at sætte kryds ved partiet fortsætte for hans vedkommende.

"Man skulle nødig undgå at lægge mærke til, at her bor en repræsentant for det danske mindretal", siger han på sin stilfærdige og lune facon.

I nabohuset over for på villavejen flages der med det blå-gule svenske flag. Derovre bor en tilflyttet sydtysker, der har sommerhus i Sverige, forklarer Flemming Meyer og trækker på smilebåndet. Nationale tilhørsforhold kan markeres på mange måder, og i Tyskland må man i modsætning til i Danmark hejse det flag, man vil.

"Det har været en svær tid"

I krukkerne på terrassen er nogle af blomsterne gået ud. Det var Frauke, Flemming Meyers kone, der havde grønne fingre. Men hun døde i juli måned i år, så nu er her stille, og han ved ikke helt, hvad han skal stille op med fremtiden.

Frauke havde han kendt helt tilbage fra deres fælles barndom i Skovlund, og de havde været gift i 28 år. Frauke fik

konstateret tarmkræft i 2019, og da hun fik corona i februar 2021, troede de begge, at hun ville være den, sygdommen ville ramme hårdest. Men Frauke kom fint igennem coronaen. Til gengæld blev Flemming Meyer selv meget alvorligt syg og var indlagt på hospitalet. Stadig er han præget af sygdommen og har svært ved at huske.

Parret nåede at have nogle gode uger sammen, inden Frauke igen blev dårligere og blev indlagt på Dansk Alderdomshjem i Flensborg, hvor hun døde i juni måned.

"Det har været en svær tid", konstaterer Flemming Meyer lavmælt.

"For at sige det helt ærligt, så ved jeg endnu ikke, hvad jeg skal med mit liv. Alle de planer, vi havde om at rejse og opleve noget sammen, kan jeg ikke bruge til noget nu", siger han og fortsætter:

"Jeg har jo brugt et helt liv på politik. Kombinationen af at være medlem af landdagen i Kiel og formand for SSW har gjort, at jeg har været væk både dage og aftener, fordi der var møder i partiet om aftenen. Så det har været mere end et fuldtidsjob", siger Flemming Meyer, der dog ingenting fortryder.

"Vi har haft et godt liv. Frauke var børnehavepædagog, men de senere år havde hun ikke betalt arbejde. Hun hjalp min far med at pleje min mor, da min mor blev dement, og sidenhen har hun plejet sin egen far gennem otte år, da han blev syg, og derefter sin mor. Hun har været det faste anker", siger Flemming Meyer, der glæder sig over, at hans fire voksne børn, som han har med sin første hustru, og de 12 børnebørn alle er bosat i Sydslesvig.

"Mit barnebarn Merit på 19 år er blevet forkvinde for SSW's største Flensborg-distrikt, og min søn Rasmus er kommunikationschef i Sydslesvigsk Forening (SSF). Det fortæller mig, at det arbejde for det danske i Sydslesvig, som mine forældre, især min far, kæmpede for, lever videre", siger han.

Kritik af dansk udlændingepolitik

Når Flemming Meyer ser tilbage på sin politiske karriere, er den uløseligt forbundet med SSW, som han har været medlem af, siden han var 15 år. Han har haft de fleste poster, der lader sig opremse, for partiet: Kredsformand, medlem af partiets ledelse og partiformand. Dertil kommer, at han har været kommunerådsmedlem i Valsbøl, medlem af kredsdagen Slesvig-Flensborg i tyve år, og medlem af landdagen i Kiel i ➡

Flemming Meyer

Flemming Meyer, født i 1951 i Sønderborg, far til fire børn, har 12 børnebørn. Formand for det dansk-frisiske mindretalsparti Sydslesvigsk Vælgerforening (SSW) fra 2005 og indtil 23. oktober 2021. Tidligere medlem af landdagen i Kiel, Slesvig-Holsten, uddannet folkeskolelærer, har undervist som gæstelærer i Danmark 1993-1994 og 1995. Søn af tidligere formand og landdagsmedlem for SSW, Karl Otto Meyer.

*Den 23. oktober
trækker Flemming
Meyer sig som
formand for det
dansk-frisiske
mindretalsparti,
SSW, der opnåede et
mandat til den tyske
Forbundsdag for
første gang i 60 år ved
forbundsdaysvalget
den 26. september.*

ti år, hvor han virkede inden for områder, der havde med sundhed, arbejdsmarked, landbrug, miljø og energi at gøre.

Han har også været en markant stemme, når det gjaldt grænsekontrol og vildsvinehegn. Her har han i lighed med sit parti forholdt sig kritisk til skiftende danske regeringers stramme kurs og argumenteret imod lukkede grænser. Heller ikke skiftende danske regeringers udlændingepolitik er han stolt af.

“Nogle mener, at vi her i Sydslesvig ikke kan tillade os at kritisere den danske regering, fordi vi modtager støtte fra Folketin-

samarbejde og protesten mod grænsekontrol, har SSW, siden Flemming Meyer blev formand for partiet i 2005, samarbejdet med det tyske mindretals parti i Sønderjylland, Slesvigsk Parti.

“Tidligere var det tabu, at de to mindretalspartier kunne samarbejde. Men vi indså, at vi havde en fælles interesse i at udvikle grænseregionen, og at vi som mindretalspartier kunne bidrage, fordi vi kender livet på begge sider af grænsen. Vi har begge en interesse i, at grænseregionen ikke bliver yderområde i vores respektive lande, men tværtimod har høj vækst og lav ledighed”, siger han.

Først og sidst har Flemming Meyer været optaget af at forbedre forholdene for de 50.000 mennesker, der anslås at tilhøre det danske mindretal i Sydslesvig og få gjort flertalsbefolkningen i Slesvig-Holsten og hele Tyskland opmærksom på, at der findes et dansk mindretal i Tyskland.

Den største skuffelse

Den enkeltsag, han husker bedst fra sit politiske liv, har vist ham, at det danske mindretals kamp for ligestilling og anerkendelse aldrig må holde op. Sagen går tilbage til 2007, hvor det danske mindretal blev lovet ligestilling på skoleområdet af delstatsregeringen i Kiel, således at tilskuddene til de danske mindretalsskoler skulle være det samme som til de tyske flertalsskoler. Efter delstatsvalget i 2009 løb den nye regering imidlertid fra løftet.

“Den sag har nok været den største skuffelse i mit liv. Det ene var selve nedskæringen. Det andet var den måde, man gjorde det på: Jeg oplevede selv, hvordan daværende ministerpræsident Peter Harry Carstensen (CDU) roste sig af, at der nu var indført ligestilling på skoleområdet for det danske mindretal. Og det næste, der skete, var, at samme ministerpræsident stod bag en nedskæring på 15 procent, hvilket svarede til 80 lærerstillinger”, siger Flemming Meyer, der lærte en del dengang i 2010.

“Vi, og her mener jeg hele det danske mindretal, troede, at vi havde opnået så meget, hvad ligestilling angår. Men her mærkede vi med fuld kraft, hvor tynd isen i virkeligheden er. Jeg kan ikke bruge alle søndagstalerne til ret meget, når det viser sig, at det går mere ud over mindretallet end flertalsbefolkningen, når der skal ske

“ *Det nordiske har ikke samme brede appel i Tyskland, som det havde tidligere*

get. Det mener jeg er noget vås. Vi oplever jo her i Tyskland, at Danmark ikke længere er det lysende forbillede, det var engang. Når Alternative für Deutschland (AfD) roser den danske regerings udlændingepolitik, må det være indlysende, at man må sige fra”, siger han.

Derfor var Flemming Meyer i begyndelsen også en smule skeptisk over, at SSW har ført valgkampagne op til forbundsdagsvalget under sloganet ‘Jetzt kommt der Norden’ (‘Nu kommer Norden’) og lavet en kampagnofilm med skuespillere udklædt som vikinger.

“Det nordiske har ikke samme brede appel i Tyskland, som det havde tidligere”, konstaterer han. Efter det gode valgresultat har Flemming Meyer måttet erkende, at kampagnen virkede efter hensigten.

Samarbejde med Slesvigsk Parti

Når det gælder det grænseoverskridende

besparelser. Det var en klar diskrimination”, siger han.

“I Berlin vidste de ikke, vi eksisterede”

Skolesagen endte med, at den tyske Forbundsraad i 2010 besluttede at kompensere for en del af de nedskæringer, som den slesvig-holstenske delstatsregering havde gennemført. Men det skete først efter lange og seje forhandlinger i Berlin mellem det danske mindretals organisationer, herunder SSW, og den tyske forbundsregering, fortæller Flemming Meyer.

“Jens A. Christiansen (generalsekretær i SSF, red.) og jeg var sammen med andre i Berlin seks gange i 2010 for at forhandle om en udligning på 3,5 millioner euro. På et tidspunkt under forhandlingerne sagde en af de tyske politikere fra CDU, Wolfgang Börnsen, at han ville gå tilbage til sin gruppe og tale med dem om det. Men at det ville blive svært at overbevise dem om at støtte et lille dansk mindretal mod nord, når de fleste af dem slet ikke vidste, vi eksisterede.”

“Hvis jeg ikke havde været overbevist før, så blev jeg det efter de forhandlinger: SSW blev nødt til at stille op til Forbundsdagen. Der er simpelthen for mange tyskere, der ikke aner noget om mindretal, herunder heller ikke det danske mindretal i Sydslesvig”, siger han.

“Du er mindre værd end de andre børn”

Flemming Meyer hæfter sig ved, at de danske skoler i Sydslesvig blev ‘glemt’ i 2020, da forbundsregeringen blev enige om at give tilskud til digitalisering af skolerne. Senest blev skolerne ‘glemt’ denne sommer i en vaccinationskampagne, som Slesvig-Holsten stod for, for de 12-17-årige. Skolerne var ikke en del af den mobile vaccinationsindsats.

Så selvom SSW har opnået utroligt gode resultater i de senere år i Slesvig-Holsten, når det gælder ligestilling, er der stadig lang vej at gå på forbundsplan og på europæisk plan, hvor store lande som Frankrig i øvrigt slet ikke anerkender nationale mindretals eksistensberettigelse.

Flemming Meyer husker, da hans far, Karl Otto Meyer, sad i kommunerådet i Skovlund fra 1979 til 2003. På et tidspunkt var der problemer med støtten til den danske børnehave i Skovlund, der ligesom de øvrige daginstitutioner i Slesvig-Holsten finansieres af støtte fra amter og kommuner, mens

den slesvig-holstenske landdag yder driftstilskud til skolerne.

Karl Otto Meyer var ude at spadserere med Flemming Meyers lillebror, Kresten, og mødte et af de andre kommunerådsmedlemmer. Karl Otto Meyer tog resolut Kresten på armen, stak barnet op foran kommunerådsmedlemmet og sagde henvendt til sin lille søn: “Prøv at se. Her er en mand, der synes, du er mindre værd end de andre børn henne i børnehaven”. Der gik ikke så lang tid, så blev forholdene bragt i orden.

“Min far gik til problemerne med en vis kontanthed. Men eksemplet viser også, hvor sej en kamp det har været, og at vi aldrig skal tro, at kampen for danskheden i Sydslesvig er forbi, selvom meget er bedre, end det var tidligere”, siger han.

Hvem er mindretallet?

Lige siden det danske mindretal blev en realitet efter grænsedragningen i 1920, har man diskuteret begrebet danskhed i Sydslesvig og også nord for grænsen. Var man nu dansk nok?

Senest har Grænseforeningen introduceret begrebet bindestreghedsidentitet, bl.a. ved at udgive bogen ‘Danskernes findes i mange modeller – portrætter af 15 unge med bindestreghedsidentitet’ i maj 2021 og ved en konference afholdt på Christiansborg 15. september med samme tema. Bindestreghedsidentitet var også et tema på Grænseforeningens Senedemandsmøde, der blev afholdt den 5. september, hvor det gav anledning til omfattende debat.

Sydslesvigsk Vælgerforening (SSW)

(på tysk: Südschleswigscher Wählerverband) er et politisk parti i den tyske delstat Slesvig-Holsten, der repræsenterer det danske mindretal i landsdelen Slesvig og de nationale frisere i Nordfrisland. SSW, der i dag har ca. 3.500 medlemmer, blev grundlagt i 1948 og orienterer sig efter den samfundsmæssige og politiske udvikling i Norden. SSW deltog for første gang i sin historie i en delstatsregering med socialdemokratiske SPD og De Grønne fra 2012 til 2017 med tidligere gruppeformand Anke Spoorendonk som minister for justits, Europa og kultur. SSW er medlem af Europæisk Fri Alliance, der består af i alt 34 regional- og mindretalspartier fra EU's medlemslande. SSW stillede op til valget til Forbundsdagen den 26. september 2021 for første gang i 60 år, og Stefan Seidler blev valgt som kandidat. SSW har siden 1955 været fritaget for den tyske spærreklausul på 5 procent.

I et læserbrev i Flensborg Avis den 19. august reagerede Flemming Meyer på en kronik, der bar overskriften 'Spændt ud mellem to identiteter' af Grænseforeningens generalsekretær Knud-Erik Therkelsen bragt i samme avis den 15. august.

Nej tak til bindestregen

Flemming Meyer skrev, at han har problemer med udtrykket bindestregsidentitet. Det synspunkt vil han gerne uddybe: "En bindestreg betyder for mig, at man er begge dele lige meget. Både dansk og tysk. Men det er jeg ikke. Jeg er dansker. Jeg bor i Sydslesvig, fordi grænsen har flyttet sig. Jeg har ikke flyttet mig. Jeg bor i min hjemstavn."

"Sådan kender jeg mange andre, også unge her i Sydslesvig, der vil definere sig selv, herunder mine egne børn og børnebørn. De ambassadørkorps, som Grænseforeningen har, repræsenterer jo kun en mindre del af de unge her i Sydslesvig", siger Flemming Meyer, der minder om, at retten til at definere sig selv som dansk mindretal i Sydslesvig og tysk mindretal i Sønderjylland blev stadfæstet i 1955, da de to landes regeringsledere underskrev København-Bonn-erklæringerne.

"Vi respekterer naturligvis, at der ikke skal udvises sindelagskontrol, og at mennesker selv kan definere, hvem de er. Noget andet er, hvad det danske mindretal skal signalere som fællesskab gennem sine institutioner og skoler", siger Flemming Meyer og kritiserer samtidig, at Grænseforeningen ønsker at bruge erfaringerne fra det danske mindretal i en debat om kulturmøder og integration i Danmark.

"Det lyder for mig, undskyld jeg siger det, lidt som misbrug af det danske mindretal. Den vogn er vi ikke blevet spurgt, om vi vil spændes for", siger han.

Flemming Meyer mener, det er en farlig kurs at slå ind på at tale så meget om bindestregsidentitet.

"Vi i det danske mindretal er helt afhængige af den økonomiske støtte fra Danmark. Hvis man i Folketinget skulle efterlades med det indtryk, at det danske mindretal er både dansk og tysk, vil man da forståeligt nok være uvillige til at fortsætte sin støtte", siger han og advarer kraftigt imod en ophævelse af differentieringen mellem de autoktone, nationale mindretal, som for eksempel det danske mindretal, der har hjemstavnsret i Sydslesvig, og de alloktone

mindretal, som for eksempel indvandrermindretal.

"Tror man virkelig, at de statsstøtteordninger fra dansk og tysk side, som det danske mindretal her i Sydslesvig og det tyske mindretal i Nordslesvig nyder godt af, især i forhold til vores skoler, kan udvides til også at omfatte tyrkere, syrere, somaliere og andre folkeslag, der er indvandret til Danmark og Tyskland? Det kommer jo aldrig til at ske", siger han.

Fra tyskerhad til grænseløs globalisme

Flemming Meyer anerkender, at yngre generationer definerer sig selv på en anden måde end hans egen generation, der definerede sig i modsætning til det tyske.

"Min farmor var fra Holbøl i Sønderjylland, og min farfar var fra Heidelberg i Sydtykland. Jeg husker fra min barndom, at min farfar, der var antinazist til finger-spidsene, sagde til mig: "Sei gut zu allen Tieren und auch zu den Menschen, wenn es keine Nazis sind." (Vær god mod alle dyr og også mennesker, hvis de ikke er nazister) Og sådan var stemningen jo, hvilket naturligvis har været med til at danne mig."

"Jeg har fuld forståelse for, at den unge generation naturligvis ikke skal og heldigvis heller ikke ønsker at danne sig i modsætning til det tyske. I stedet må fællesskabet i det danske mindretal dannes ved kærlighed til dansk sprog, kultur og traditioner. Naturligvis må vi også inddrage det tyske, for vi bor jo i Tyskland. Men det må aldrig ende med, at det hele bliver en pærevælling, for så har vi tabt det hele på gulvet", siger han.

Flemming Meyer vil ikke udelukke, at nogle mindretalsunge i det dansk-tyske grænseland føler sig som dansk-tyske, 'regionauter' med en stor regional tilknytning eller som globalister, der ikke har en særlig interesse i en national identitet.

"Måske er der nogen, der føler det på den måde. Men det skal bare ikke udlægges, som om vi alle ønsker, at det skal gå den vej, eller at det er sådan virkeligheden ser ud for flertallet i det danske mindretal i dag. Hvis man som menneske ikke føler, man har rod et sted og ikke føler sig knyttet til et bestemt sprog og en bestemt kultur, så vil noget værdifuldt gå tabt efter min mening. Derfor må det være vores opgave som dansk mindretal at værne om dansk sprog og kultur", siger han. ➡➡

Flemming Meyers far, Karl Otto Meyer, var lærer på Skovlund-Valsbøl Danske Skole i Sydslesvig, hvor billedet er taget, og familien boede i en bolig på skolen fra Flemming Meyer var fire år. Flemming Meyer gik selv på skolen, indtil han skulle i realskolen.

Mæthed fører til træghed

Flemming Meyer siger, at han har hørt Kathrine Hoop, der er medlem af det danske mindretal og stillede op til forbundsdagsvalget for det socialistiske parti Die Linke, udtale, at det danske mindretal altid har kæmpet for mangfoldighed. Kathrine Hoop, der i øvrigt er hans kusine og tidligere mangeårigt medlem af SSW, har misforstået faktorernes orden ifølge Flemming Meyer.

“

Her mener jeg, at skolerne skal være bedre til at sige: Stop, kære venner. Her taler vi dansk

“Det passer simpelthen ikke, at mindretallet altid har kæmpet for mangfoldighed. Det danske mindretal har holdt fast i sin danskhed, og fordi vi har holdt fast i vores danskhed, har vi opnået mangfoldighed.”

“Det er meget farligt, hvis man i det danske mindretal begynder at tro, at nu har vi opnået det, vi ville, så nu kan vi godt læne os tilbage og nyde det. Mæthed fører til træghed, og den træghed fører til mangel på engagement. Det oplever vi i skolerne og i foreningslivet, og det er et problem i både Danmark og Tyskland, og selvsagt også i det danske mindretal. Men manglen på engagement er især farlig i et mindretal, fordi vi er et mindre fællesskab og dermed mere skrøbeligt”, siger han.

Tyske forældre har modvilje mod at tale dansk

Der er ifølge Flemming Meyer et andet og

større problem i de danske mindretal i dag. Og det problem drejer sig efter hans mening om, at nogle tysktalende forældre i større omfang end tidligere ikke forstår det danske sprog og forlanger, at der skal tales tysk ved forældremøder på de danske skoler.

“Tysk sprog og kultur har altid været en del af hverdagen i det danske mindretal, og det har altid udgjort en udfordring. Sådan var det, da jeg var barn, og sådan er det i de skoler, hvor mine børnebørn går i dag. Men jeg har aldrig tidligere oplevet, at der var tysktalende forældre, der havde direkte modvilje imod, at der blev talt dansk i de danske skoler, hvor deres børn gik. Men den modvilje findes i dag. Nogle tysktalende forældre insisterer på, at der skal tales tysk, fordi de ikke forstår dansk.”

“Her mener jeg, at skolerne skal være bedre til at sige: Stop, kære venner. Her taler vi dansk. Og hvis det ikke passer jer, må I finde en anden løsning for jeres barn”, siger Flemming Meyer, der mener, at sprogekampen er den allervigtigste kamp for det danske mindretal, og den kamp må aldrig ophøre.

“Da Slesvig-Holstens ministerpræsident Daniel Günther (CDU) og landdagspræsident Klaus Schlie (CDU) i officielle taler i forbindelse med genforeningsfestlighederne i 2020 begge sagde til det danske mindretal: Hold fast i jeres danske identitet, ja, så skammede jeg mig lidt. For holder vi nu så godt fast? Jeg ved jo, at der bliver slækket på den del i vores egne rækker. Hvis vi fortsætter ad det spor, så går det ravraskende galt”, siger han. 🇩🇪

Vil du være med til at følge op på 100-året for Genforeningen og dansk-tysk venskabsår?

Så bliv gratis medlem af Grænseforeningen i et halvt år og støt arbejdet for det danske mindretal i Sydslesvig og det dansk-tyske grænseland

Som medlem af Grænseforeningen modtager du Grænsen, magasinet om mindretal, sprog og kultur, 6 gange årligt

Modtag 3 numre gratis

Bliv medlem på www.graenseforeningen.dk eller ring 3311 3063

GRÆNSEFORENINGEN
for en åben danskhed

Tilbuddet udløber den 31. december 2021. Medlemskabet er uforpligtende og ophører automatisk efter et halvt år.

Danskhed i Sydslesvig er under forandring

Af Merlin Christophersen
Illustrationer: Morten Voigt

BAGGRUND Hvad betyder det for danskheden i Sydslesvig, at tyske forældre sender deres børn i danske skoler? Og kan man have bindestregsidentitet som dansk-tysk, når man tilhører det danske mindretal? Magasinet Grænsen har spurgt en række eksperter

Med bindestregspolitikken skriver Grænseforeningen os sydslesvigere ud af kategorien 'dansk'. Vi er ikke mere danske, eller måske er vi ikke danske nok for foreningen. Ja, vi skal nu tilordnes en anden kategori: "Tysk-bindestreg-dansk."

Med disse ord leverede Anders Kring, der er direktør for Sydslesvigs danske Ungdomsforeninger (SdU), en kras kritik af Grænseforeningens fokus på begrebet 'bindestregsidentitet'. Det skete på Grænseforeningens Sendemandsmøde den 5. september 2021 og var en reaktion på Grænseforeningens beskrivelse af særligt unge medlemmer af mindretallets følelse af at være rodfæstet i både dansk og tysk kultur og dermed have en dansk-tysk bindestregsidentitet.

Både forud for og efter Sendemandsmødet har debatten om bindestregsidentitet sat sindene i kog i dele af det danske mindretal i Sydslesvig. Ledere af flere af mindretallets organisationer har kritiseret Grænseforeningens ledelse for ikke at bakke tilstrækkeligt op om danskheden i Sydslesvig og for at anspore de unge til en dansk-tysk bindestregsidentitet.

Debatten, der har foregået i det danske mindretals avis, Flensborg Avis, og på de sociale medier, blev blandt andet udløst af en kronik i Flensborg Avis den 12. august af generalsekretær Knud-Erik Therkelsen, Grænseforeningen, som skrev:

"I Sydslesvig føler nogle, især i ledende positioner, danskheden i Sydslesvig truet af de unges tale om en følt bindestregsidentitet, altså deres forankring i både dansk og ➡

tysk sprog og kultur.” Desuden har debatten haft baggrund i bogen ‘Danskerne findes i mange modeller – portrætter af 15 unge med bindestregsidentitet’, som udkom i maj måned, og som Grænseforeningen står bag, samt en konference på Christiansborg 15. september med samme tema.

Udover debatten om bindestregsidentitet har blandt andet en sprogdebat de senere år fyldt meget i spalterne i Flensborg Avis: For hvor dansk er mindretallet egentlig, hvis hovedparten af dets medlemmer taler tysk til dagligt?

Disse debatter om det danske mindretals

1920, hvor den dansk-tyske grænse blev fastlagt på grundlag af en folkeafstemning, og det danske mindretal opstod i Sydslesvig i den nordligste del af Tyskland.

“Speckdänen” (flæskedanskere) lød det tyske flertals nedladende betegnelse for dem, der dengang stemte dansk. Efter Anden Verdenskrig blev betegnelsen også brugt om de tyskere, der i stort omfang bekendte sig til det danske og mindretallet. Det var bistanden fra Danmark mere end sindelaget, der trak folk ind i mindretallet i det af verdenskrigene hærgede Tyskland, lød kritikken.

I dag, hvor nationale modsætninger i grænselandet er blevet til fredelig sameksistens mellem dansk og tysk og mindretal og flertal, er der ikke længere noget kontroversielt i, at mange flertalstyskere vælger at sende deres børn i dansk daginstitution og skole, mener Rejhan Bosnjak.

Den tyske indflydelse har dog gjort, at danskheden i Sydslesvig er under forandring, konstaterer han. Hvor danskhed særligt før 1980’erne blev italesat som noget eksklusivt og et alternativ til det tyske, er de identitetsmæssige grænser mellem dansk og tysk, mindretal og flertal, over de seneste årtier gradvist blevet ophævet i tilnærmelsen mellem mindretal og flertal ifølge Rejhan Bosnjak.

Udgangspunktet for denne udvikling er den enkeltes ret til frit at definere sit nationale sindelag, hvilket er sikret i København-Bonn-erklæringerne fra 1955, der er grundlaget for det danske mindretals og det tyske mindretals rettigheder og også betegnes som mindretallenes grundlov. “Bekendelsen til dansk nationalitet og dansk kultur er fri og må ikke af myndighederne bestrides eller efterprøves”, lyder det her. Og selv om de sydslesvigske organisationer forsøger at opstille krav om tillæring af det danske sprog og engagement i danske foreninger til forældre med tysk baggrund, der sender deres børn i de danske vuggestuer, børnehaver og skoler, findes der ikke klare kriterier for, hvornår man er dansk.

“Identitetsmæssigt set kan betegnelsen ‘det danske mindretal’ ses som en skal, som består af dansk sprog, kultur og identitet. Men inde i skallen er der en mangfoldighed af forskellige opfattelser af, hvad det vil sige at være dansk”, siger Rejhan Bosnjak og understreger, at danskhed findes i mange forskellige former, både i mindretallet og i Danmark.

“

Identitetsmæssigt set kan betegnelsen ‘det danske mindretal’ ses som en skal

Rejhan Bosnjak, forfatter til bogen ‘Danskhed under forandring. Det danske mindretals selvopfattelse’

danskhed og identitet er vigtige. Det mener Rejhan Bosnjak, der er ph.d. i historie fra Syddansk Universitet og står bag undersøgelsen ‘Danskhed under forandring. Det danske mindretals selvopfattelse’, der netop er blevet udgivet som bog.

“Sprogdebatten, bindestregsdebatten og andre debatter, som mindretallet har om sin egen identitet, er vigtige. De er med til at afdække, hvordan mindretallet ser sig selv som dansk mindretal i et tysk flertals-samfund”, siger Rejhan Bosnjak, der dog mener, at mindretallet selv skal føre debatten og derfor som forsker ikke vil blande sig.

Danskhed under tysk påvirkning

Debatten om det danske mindretals danskhed er ikke ny. Den har foregået lige siden

Dansk i holdning, men tysk i adfærd

Men hvis danskhed er et flydende begreb, giver det så overhovedet mening at forsøge at identificere en særlig danskhed i Sydslesvig? Ja, mener Rejhan Bosnjak. Han har i sin undersøgelse analyseret det danske mindretals selvopfattelse på organisatorisk og individuelt plan og kan konkludere, at danskheden i Sydslesvig i overvejende grad er karakteriseret ved en stærk holdningsmæssig bekendelse til dansk sprog og kultur. Han blev overrasket over, at der ser ud til at være stor enighed herom mellem mindretallets organisationer og dets medlemmer, uanset om der er tale om nytilkomne i mindretallet eller nogle, der har været del af mindretallet i flere generationer.

“Det danske mindretals medlemmer er overvejende meget dansksindede”, konstaterer Rejhan Bosnjak, der dog samtidig kommer med en væsentlig tilføjelse. For selv om det danske mindretal er enige om, at de er medlemmer af et nationalt dansk mindretal, afspejler det sig ikke nødvendigvis i deres adfærd.

“Medlemmerne af det danske mindretal opfører sig tysk. Det viser sig blandt andet ved, at de fleste taler tysk derhjemme, på arbejde eller i frikvarteret i den danske skole. Det danske sprog bliver på den måde mere et institutionssprog”, siger Rejhan Bosnjak og sammenligner det danske mindretals adfærd med en tur i supermarkedet, hvor man kan tage enkelte varer ned fra hylderne, som f.eks. dansk skolegang eller danske gudstjenester.

En særlig form for danskhed

Ruairidh Thomas Tarvet, der er ph.d. i skandinaviske studier fra The University of Edinburgh i Skotland, er enig i, at det nationale er noget, man som medlem af mindretallet kan flyde ind og ud af.

“Til en vis grad vælger vi alle, hvilke dele af vores egen identitet vi vil fremhæve i en bestemt situation. Det danske mindretal og for den sags skyld det tyske mindretal gør det så bare særligt i forhold til national identitet, hvor man for at blende ind eksempelvis kan opføre sig mere dansk eller tysk, alt efter om man er i Danmark eller Tyskland”, siger Ruairidh Thomas Tarvet, der tidligere på året har udgivet en undersøgelse af det danske og det tyske mindretal i bogen ‘Re-imagining Sleswig. Language and Identity in the German-Danish Border-

lands’ (Forestillingen om Slesvig. Sprog og identitet i de dansk-tyske grænselands).

Forsøget på at blende ind i en bestemt national identitetsform kan selvfølgelig også slå fejl, understreger Ruairidh Thomas Tarvet. Det kan eksempelvis ske, når et medlem af det danske mindretal tager til Danmark med et ønske om at blive accepteret som dansker, men oplever at blive betragtet som en nytilkommen på grund af sin tyske accent. Derfor er det for ham at se vigtigt ➡➡

Hvad er danskhed?

Danskhed er et begreb, der beskriver den egenskab det er at være dansk. Begrebet beskriver dansk væsen og ejendommelighed samt dansk sindelag og tænkemåde. Den første omfattende diskussion af danskhed begyndte i midten af 1800-tallet i forbindelse med romantikken, i kriserne i forbindelse med de slesvigske krige 1848-1850 og 1864 og Grundlovens vedtagelse i 1849. Hvad der skete dengang, danner grundlag for alle senere diskussioner om danskhed. Danmark var præget af landbrug og så sig i modsætning til det sejrige Preussen med en litterær, dannet og urban tysk kultur. Dermed opstod en danskhed præget af intimitet, ensartethed og familiaritet. I 1800-tallets sidste år blev dansk identitet påvirket af fremkomsten af arbejderklassen og de religiøse konflikter mellem missionske og grundtvigianere. Første Verdenskrig og Genforeningen i 1920 understregede enhedskulturen. Nationalsocialismen under Anden Verdenskrig satte igen danskheden på dagsordenen. Efter krigen var det ikke danskhed, men derimod en modernisering efter amerikansk inspiration, der prægede udviklingen, mens Danmark forandrede sig fra landbrugsland til industrisamfund. Vedtagelsen af Den Europæiske Fælles Akt i 1986, hvor kulturområdet blev udpeget som et fælleseuropæisk anliggende fik debatten om danskhed til at eksplodere, og det samme skete i andre europæiske lande. Danskheden kom i modsætning til “det europæiske” og indvandrere, navnlig de muslimske. I de senere år er debatten om danskhed blevet afløst af en identitetspolitisk debat med fokus på køn, kultur, religion og etnicitet.

Kilde: www.lex.dk

at understrege, at danskhed i Sydslesvig er noget andet end i Danmark.

“Det at være dansker i Sydslesvig er noget andet end at være dansker i en dansk national forståelse. Det er en regionalt forankret mindretalsidentitet, som mindretallet gerne vil kæmpe for at bevare. For hvis man ikke længere betragter sig som dansk, har man ingen moralsk ret til anerkendelse i forhold til ‘Europarådets rammekonvention om beskyttelse af nationale mindretal’ eller for den sags skyld økonomisk støtte fra Danmark”, siger Ruairidh Thomas Tarvet.

Et idealiseret billede af danskhed

Levke Bittlinger, der er ph.d. i europæisk etnologi fra Universität Göttingen i Tyskland, mener, at den store forskel mellem holdning og handling, når man spørger medlemmer af det danske mindretal om deres danskhed, kan forklares med, at besvarelserne bliver idealbilleder, der mere beskriver et ønske end en realitet.

“Det er et kendt fænomen, at mennesker siger en ting, men gr noget andet. Når vi som mennesker bliver spurgt, giver vi ofte udtryk for, hvad vi ønsker os, og sådan er det for mig at se også, når det danske mindretals medlemmer beskriver sig som særligt danske. Sindelaget er frit, og det er godt, men det betyder også, at det at være dansk kan føre et pres med sig for at retfærdiggøre sig selv. Og det pres bliver ikke mindre af, at der også er penge involveret. Folk vil simpelthen gerne leve op til de valg, de har truffet for sig selv og deres børn”, siger Levke Bittlinger med henvisning til de ca. 500 millioner kroner, som Folketingets Sydslesvigudvalg bevilger rligt som driftstilskud til det danske mindretal i Sydslesvig.

Levke Bittlinger har selv foretaget et kvalitativt feltstudie af mindretallet, som sidste år er udkommet i ‘Dnischwerden und Dnischsein im Landesteil Schleswig – Zugehrigkeiten und Verortungsprozesse’ (At blive dansk og at være dansk i landsdelen Slesvig – Tilhørsforhold og indordningsprocesser).

Danskhed er en praktisk foranstaltning

I sin undersøgelse har Levke Bittlinger særligt interesseret sig for de nytilkomne til mindretallet, det vil sige tyske forældre, der sender deres børn i dansk skole. Netop

Hvad er identitet?

Ordet identitet stammer fra det latinske ‘identitas’, idem, der betyder ‘den samme’. Identitet er det enkelte menneskes (eller en bestemt gruppes) bevidsthed om eget personligt og individuelt særpræg.

Kilde: www.ordnet.dk

Hvad er bindestregsidentitet?

Bindestregsidentitet er et begreb, der anvendes i migrationsforskning. Begrebet udtrykker et forsøg på at slå bro over to afgrænsede identitetskategorier, f.eks. tyrkisk-dansk, kurdisk-svensk eller norsk-amerikansk, ifølge den norske socialantropolog Thomas Hylland Eriksen. Det er ikke et begreb, der sædvanligvis anvendes i forskning i autoktone, nationale mindretal, ifølge professor Tove Malloy, Europa-Universität Flensburg.

Kilde: Thomas Hylland Eriksen: ‘Creolization and creativity’ fra 2003 & Tove Malloy.

denne gruppe af tyske familier udgør en stor del af mindretallets medlemmer ifølge en undersøgelse, der i 2018 er blevet foretaget på A.P. Mller Skolen i Slesvig. Undersøgelsen viste, at knap 70 procent af skolens elever kom fra hjem, hvor ingen af forældrene har gået i dansk skole. Ifølge Jrgen Khl, der er rektor på A.P. Mller Skolen og mindretalsforsker, oplevede andre skoleledere på danske skoler i Sydslesvig samme tendens.

Levke Bittlinger mener, at danskhed hos ➡➡

“

Der er tyske forældre, som ser muligheder i det danske system, for sig selv, men særligt for deres børn

Levke Bittlinger, ph.d. i europæisk etnologi fra Universität Göttingen

Det danske mindretal og dets organisationer

‘Det danske mindretal’ betegner en folkegruppe, som er bosat i den nordlige del af den tyske delstat Slesvig-Holsten, der i dansk sammenhæng kaldes Sydslesvig og strækker sig fra den dansk-tyske grænse til Ejderfloden/Kielerkanalen. Det skønnes at ca. 50.000 personer tilhører det danske mindretal, hvis størrelse dog ikke kan fastslås, da nationalt tilhørsforhold i henhold til København-Bonn-erklæringerne fra 1955 ikke må registreres offentligt. I Sydslesvig findes 57 danske dagtilbud og 43 skoler, der drives af Dansk Skoleforening for Sydslesvig. Dertil kommer danske kirker, biblioteker, fritidshjem, alderdomshjem og foreninger. Bl.a. er mindretallet organiseret i kulturforeningen Sydslesvigsk Forening (SSF) og Sydslesvigs danske Ungdomsforeninger (SdU), der bl.a. driver sportsklubber. Desuden har det danske mindretal sin egen avis, Flensborg Avis, og det dansk-frisiske mindretalsparti, Sydslesvigsk Vælgerforening (SSW).

disse tyske familier i det danske mindretal for nogles vedkommende er en praktisk foranstaltning.

“Der er tyske forældre, som ser muligheder i det danske system, for sig selv, men særligt for deres børn. Når forældre sender deres børn i danske institutioner, håber de, at børnene vil opnå fordele heraf. Det kan være i forhold til det tosprogede, det at lære danske forhold at kende eller bedre chancer for børnenes karriere”, siger Levke Bittlinger og peger på, at de danske skoler i Sydslesvig er bedre udstyrede end de tyske, og at særligt det at kunne studere og få SU i Danmark kan virke attraktivt på mange.

Et regionalt dansk-tysk mindretal?

Ruairidh Thomas Tarvet mener, at det regionale spiller en større rolle for mange mindretalsmedlemmers identitet end det nationale. Det betyder ifølge ham, at det danske mindretal i Sydslesvig og det tyske mindretal i Sønderjylland har en hel del tilfælles, eksempelvis mener han, at begge har tysk som hovedsprog. De kender begge grænselandets historie og er glade for, at udviklingen i grænselandet har betydet en tilnærmelse mellem dansk og tysk, både hen over grænsen og mellem flertal og mindretal på begge sider af grænsen.

“Det danske og det tyske mindretal har faktisk så meget tilfælles, at man ikke kan tale om to adskilte nationale grupper. Samtidig udtrykker medlemmer af begge mindretal et langt stærkere tilhørsforhold til grænselandet som helhed, end til storbyerne i deres respektive lande. Det gælder til en vis grad også for flertalsbefolkningerne i grænselandet. Så på den måde er den identitetsmæssige skelnen mellem dansk og tysk, mindretal og flertal, ved at blive udvisket til fordel for en regional identitet. Vi har med andre ord at gøre med regionauter”, mener Ruairidh Thomas Tarvet med henvisning til sin kollega Martin Klatt, der er lektor i historie på Syddansk Universitet og tidligere har brugt begrebet regionauter til at beskrive grænselandsbeboernes regionale tilknytning.

Store symbolske forskelle

Selvom Levke Bittlinger er enig i, at det regionale spiller en stor rolle for mindretallet, er hun ikke enig i udlægningen af, at det danske og det tyske mindretal skulle flyde

sammen. Ifølge hende er der simpelthen for store symbolske forskelle.

“Selvfølgelig er der ligheder mellem det danske mindretal i Sydslesvig og det tyske mindretal i Sønderjylland. Men som nationale mindretalsgrupper er der også store forskelle. Eksempelvis er der i Tyskland stor accept af, at det danske mindretal viser nationale symboler som Dannebrog frem, mens der af historiske grunde er mindre accept af, at det tyske mindretal flager med tysk flag i Danmark.”

“Samtidig har det danske i Tyskland en helt anden attraktiv status end det tyske har i Danmark. Så selvom jeg ikke har tal på det, ville jeg mene, at der er langt flere forældre fra den tyske flertalsbefolkning, der sender deres børn i dansk skole, end der er forældre fra den danske flertalsbefolkning, der sender deres børn på tysk skole”, siger Levke Bittlinger.

Fremtidens danske dilemma

Ifølge de tre forskeres analyser danner der sig et mangfoldigt billede af danskhed eller danskheder i Sydslesvig. Forskerne er enige om, at danskhed er noget, der ikke er målbart og fylder mere eller mindre og på forskellige måder i livet hos dem, der føler sig tilknyttet det danske mindretal. Nogle i mindretallet beskriver ifølge forskerne også sig selv med dansk-tysk bindestregsidentitet, men det er ikke den overvejende del af dem, der har deltaget i undersøgelserne.

“I min undersøgelse, er der nogle, der helt klart definerer sig som bindestregsdansker. Og et flertal, der ikke går særlig meget op i det, førend de bliver spurgt til det. Sådan er det i en mangfoldig verden”, siger Rejhan Bosnjak. 🇩🇪

De tre undersøgelser af mindretallet

- Rejhan Bosnjak: ‘Danskhed under forandring. Det danske mindretals selvopfattelse’, Syddansk Universitetsforlag, 2021.
En undersøgelse af det danske mindretals selvopfattelse på organisatorisk og individuelt plan. I alt har over 1.600 medlemmer af mindretallet deltaget i undersøgelsen. Halvdelen af personerne i undersøgelsen var nytilkomne til mindretallet, både med tysk og rigsdansk baggrund.
- Ruairidh Thomas Tarvet: ‘Re-imagining Sleswig. Language and Identity in the German-Danish Borderlands’, Syddansk Universitetsforlag, 2021.
En undersøgelse af sammenhængen mellem regionale, nationale og transnationale identitetsformer i både det danske mindretal i Sydslesvig og det tyske mindretal i Sønderjylland. Undersøgelsen bygger på svar fra over 300 personer.
- Levke Bittlinger: ‘Dänischwerden und Dänischsein im Landesteil Schleswig – Zugehörigkeiten und Verortungsprozesse’, Universitätsverlag Göttingen, 2020.
En kvalitativ undersøgelse af forventninger til og forestillinger om det danske mindretal hos en række medlemmer af mindretallet i Frederiksstad. I alt bygger undersøgelsen på ti kvalitative interviews samt en række uformelle samtaler og deltagerobservationer, bl.a. ved et integrationskursus for forældre, der er nye i det danske mindretal, og ved De danske årsmøder i Sydslesvig.

Familien Heimrath
Jacobsen samler sig hver
dag om en varm frokost i
det lyse køkkenalrum, der
udgør hjertet i familiens
hus. Samtalen foregår på
tysk. "Vi er en tysk familie
herhjemme", siger Frank
Jacobsen.

Tyske Andrea Heimrath:

“Det er mig, der har indført det danske i familien

Af Merlin Christophersen
Fotos: Grænseforeningen

REPORTAGE Det tyske ægtepar Andrea Heimrath og Frank Jacobsen havde ingen berøring med det danske mindretal, før de for 17 år siden valgte at sende deres førstefødte og siden deres næste tre børn i dansk børnehave og skole. Magasinet Grænsen har mødt familien i hjemmet ved Nørre Haksted i Sydslesvig

Den snart høstklare majs tårner sig op langs den smalle landevej mellem Nørre Haksted og Hørup, omkring 15 kilometer syd for den dansk-tyske grænse. Frem til 1864 var dette område i det sydlige Slesvig en del af det danske rige, og efter grænsedragningen i 1920 etablerede der sig et dansk mindretal. Selvom byskiltene står på tysk, fremgår landsbyernes navne på dansk på bilens GPS. Her er man også sprogligt i et grænseland. Var det ikke for et skilt i vejkanten, der henviser til ‘Franks Bauernhof’, kunne man nemt overse det tyske ægtepar Andrea Heimrath ➡

“Vi giver vores børn et ekstra sprog med på vejen”, siger 52-årige Frank om sin og Andreas beslutning om at sende deres børn i danske institutioner. Selv har han dog ikke lært sig dansk. Det er Andrea, der følger børnenes skolegang, mens han selv passer familiens gård og besætningen på 140 køer.

og Frank Jacobsens gård, der ligger mellem markerne afskærmet fra vejen bag høje træer og buske.

“Vi bor lidt på en ø herude. Men det, at vi har valgt det danske, gør os decideret eksotiske”, siger Andrea på fejlfrat dansk og med et smil på læben, da hun tager imod ude på gårdspladsen.

Magasinet Grænsen er taget til Sydslesvig for at møde 50-årige Andrea Heimrath og 52-årige Frank Jacobsen, der trods tysk baggrund har valgt at sende deres fire børn i dansk børnehave og skole. Hvad er det, der får en tysk familie til at vælge det danske til for deres børn?

“Jeg var overhovedet ikke klar over, hvad jeg gik ind til, for jeg var ikke bekendt med det danske mindretal”, siger Andrea på vej ind i huset.

Mens hun begynder at forberede frokost, fortæller hun, at dengang parrets førstefødte, Nicolai, der i dag er 20 år, som treårig skulle starte i børnehave, blev hun og Frank mest tiltalt af den lokale danske institution, Skovlund Børnehave.

“Det er lidt svært at forklare, men vi kunne tydeligt mærke en forskel i forhold til de tyske institutioner, særligt i omgangstonen. Det var ligesom mere personligt og mindre stift i den danske børnehave”, siger Andrea og peger desuden på institutionens forholdsvis lille

størrelse som noget, der tiltalte parret.

Siden har både Nicolai og parrets tre andre børn, Marie på 18 år, Felix på 16 år og Alexander på 11 år, gået i dansk børnehave og skole: Skovlund Børnehave og Skovlund-Valsbøl Danske Skole, der ligger i Skovlund omkring fem kilometer mod nord, til 6. klasse og for de tre ældstes vedkommende derefter Læk Danske Skole, der ligger i Læk godt 15 kilometer mod vest, frem til 10. klasse.

Fra Sydtyskland til Sydslesvig

Da de danske institutioner var valgt til for børnene, begyndte Andrea selv at følge danskurser på den lokale danske skole i Skovlund og på det danske bibliotek i Flensborg. Samtidig meldte hun sig ind i Dansk Skoleforening for Sydslesvig, der driver det danske mindretals daginstitutioner og skoler. I dag er hun næstformand i Skoleforeningen.

“I børnehaven fik vi at vide, at det, senest når børnene begyndte i skole, ville være et krav, at forældrene skulle kunne dansk, så vi kunne følge med i vores børns skolegang, og det ville jeg gerne leve op til”, siger Andrea og fortæller, at hun generelt godt kan lide at engagere sig i nye ting og få udvidet sin horisont.

Det lå ellers ikke i kortene, at Andrea, der er født og opvokset i Bayern, skulle lære

50-årige Andrea kommer oprindeligt fra Bayern, men flyttede til Sydslesvig efter sin uddannelse til agronom. Hun og hendes mand sendte deres børn i dansk børnehave og skole, og hun selv engagerede sig i Dansk Skoleforening for Sydslesvig, hvor hun i dag er næstformand. "Jeg ser mindretallet som en stor berigelse, og jeg er overbevist om, at jeg også vil engagere mig i mindretallet, den dag mine børn ikke længere går på danske skoler", siger hun.

dansk. Men hun kendte det nordlige Slesvig-Holsten fra ferier hos sin moster, og det faldt hende naturligt at søge praktikplads her, efter hun havde afsluttet sin uddannelse som agronom. Efter praktikken fulgte et job, og siden mødte hun Frank og flyttede aldrig tilbage til Bayern. I dag arbejder hun som rådgiver for landmænd i Sydslesvig.

En tysk familie

Marie, der går i 3.g. på Duborg-Skolen, er hjemme i dag, fordi hun skriver på et såkaldt studieretningsprojekt, ligesom man gør på gymnasier i Danmark. Det fortæller hun, da hun kommer ud for at hjælpe sin mor med at skrælle kartofler, lave stuvede ærter og gulerødder og gøre kødet klart til den varme frokost.

"Hvis jeg bliver spurgt, beskriver jeg mig selv som en del af det danske mindretal. Men selvom jeg føler mig hjemme i Danmark, hvor jeg har været på efterskole, føler jeg mig meget tysk, da min familie er tysk", siger Marie, der er meget glad for sine forældres beslutning om, at hun skulle gå i dansk skole og slet ikke kunne forestille sig det anderledes.

Også Alexander, familiens yngste, der kommer ind ad havedøren i det lyse køkkenalrum, er enig: Det er en fordel at kunne dansk.

"Og så går alle mine venner også på den danske skole", fortæller han, efter han har smidt skoletasken. Han er netop cyklet hjem fra skolen i Skovlund.

"Ich verstehe nur sehr wenig Dänisch"

Samtalen foregår på dansk, men da Frank kommer ind fra stalden, hvor han har set

til gårdens besætning på 140 køer, bliver det tydeligt, at familien normalt taler tysk indbyrdes.

"Ich verstehe nur sehr wenig Dänisch" (Jeg forstår kun meget lidt dansk), siger Frank, der ikke taler dansk, men udelukkende tysk. Han forklarer, at de i hjemmet har valgt, at det er Andrea, der tager sig af forældremøder og kontakten til børnenes skoler. På den måde føler han ikke, at han har haft brug for at tilegne sig det danske sprog.

"Det er Andrea, der følger børnenes skolegang", siger han.

Frank er vokset op på gården, hvor familien bor i dag. Han har overtaget gården efter sine forældre, der nu bor lige bag huset. Så 'Oma' og 'Opa' er tæt på, i hvert fald på hans side af familien.

"Vi er en tysk familie herhjemme", siger Frank, og Andrea nikker sammenstemt.

"Det er mig, der har indført det danske i familien", tilføjer hun.

Et ekstra sprog med på vejen

Uanset at det er Andrea, der er drivkraften i familiens danske engagement, så har hun og Frank fra begyndelsen været fælles om beslutningen om at vælge det danske til for deres børn.

"Der er mange fordele i det danske system", siger Frank og peger på, at den lokale tyske skole i Skovlund har over 600 elever, mens den danske skole blot har 60 elever. Desuden følger der særskilt bustransport med i det danske system. Og så er der det danske sprog.

"Vi giver vores børn et ekstra sprog med på vejen, og det er en vej, de enten kan forfølge eller fravælge senere i livet", siger Frank, da vi sidder over en kop kaffe efter maden, som familien hver dag samles om.

Nicolai, der efter 10 års dansk skolegang er kommet i lære som solcelletekniker, og Felix, der efter 9. klasse netop har påbegyndt en snedkeruddannelse, bor stadig hjemme. Men de er ikke med til frokosten, da de først kommer hjem senere på eftermiddagen.

Netop de to ældste drenge er eksempler på, at det danske hurtigt kan blive glemt igen, når skolen er forbi efter 9. eller 10. klasse, fortæller deres far.

"Deres danske er blevet temmelig rustent, efter de har forladt skolen", siger Frank. ➡➡

"I skolen snakker vi både dansk og tysk, men når vi har frikvarter, eller når vi er hjemme, foregår det mest på tysk", siger Alexander, 11 år, der er glad for, at hans forældre har sendt ham i dansk skole.

Derimod er Marie den indtil videre eneste i børneflokkene, der har fortsat den danske skolegang efter 10. klasse. Efter sin studentereksamen vil Marie gerne læse videre, måske bliver det biologi.

"Det kan godt være, jeg kommer til at læse i Danmark. Men det må tiden vise. Først vil jeg i hvert fald tage et sabbatår", siger hun.

Kun en sprogskole?

I det danske mindretal diskuteres det jævnligt, hvorvidt tyske familier blot vælger de danske institutioner som en sprogskole, men ikke engagerer sig i mindretalslivet. Den kritik har Frank ikke hørt om. For ham er de danske mindretalsinstitutioner blot en del af det grænseområde, han er født og opvokset i.

"Sådan er det i et grænseområde. Havde vi boet ved grænsen til Frankrig, havde valget stået mellem det tyske og det franske eller begge dele", siger han.

Andrea, der kender til debatten, ser ikke sin familie som uengageret i mindretallet, hvor hun jo netop bestrider en rolle som næstformand i Skoleforeningen. Og det, at familien ikke taler dansk derhjemme, ser hun ikke noget odiøst i.

"Frank og jeg og vores børn er hver især frie til at vælge mellem det danske og det tyske", siger Andrea og forklarer, at det må

stå den enkelte frit for, om man vil udbygge sin tilknytning til det danske eller det tyske. Frank erklærer sig enig.

Mindretallet er en ø

Andrea og Frank har aldrig fortrudt, at de har sendt deres børn i danske institutioner. Men der har været visse udfordringer. Eksempelvis kan det være svært at hjælpe med lektierne, når fotosyntese eller matematiske formler lige pludselig skal forklares på dansk, forklarer Andrea. Og parrets beslutning om at vælge det danske til er heller ikke alle steder blevet mødt med udelt forståelse.

Især bedsteforældrene har studset over julearrangementer på skolen, hvor de ikke forstod noget og følte sig som udlændinge, fortæller Frank. Selv rører det ham ikke, at han ikke forstår så meget, når der er arrangementer på skolen. For ham er det familielivet på gården, der tæller. Og det foregår på tysk.

"Selvom jeg ikke forstår så meget, når jeg deltager i arrangementer på skolen, føler jeg mig ikke udenfor", siger han.

Frank mener dog, at de danske skoler kunne gøre mere for at åbne sig op mod den tyske omverden, der omgiver dem. Eksempelvis lærer børnene stort set ingen tyske sange i skolen, så også de tyske familiemedlemmer kan deltage i julefestligheder og andre højtider.

“Hvis jeg bliver spurgt, beskriver jeg mig selv som en del af det danske mindretal. Men selvom jeg føler mig hjemme i Danmark, hvor jeg har været på efterskole, føler jeg mig meget tysk, da min familie er tysk”, siger 18-årige Marie, der går i 3.g på Duborg-Skolen i Flensborg.

“Det danske system er en ø”, siger Frank og fortæller, at børnene lever stort set hele deres liv uden for hjemmet i de danske miljøer. Og det kan mærkes på børnenes adfærd.

“I min egen skoletid var der danske børn i landsbyen, som vi ikke havde kontakt til. Jeg var overbevist om, at det ville blive anderledes med vores børn, men det blev det ikke”, siger Frank og fortæller, at børnene ikke engang har leget med jævnaldrende, tyske børn på naboejendommene.

Andrea understreger, at der påhviler forældrene en ekstra opgave i også at formidle tysk kultur til børnene, når de går på en dansk skole.

For at etablere en kontakt til det tyske, omgivende samfund, valgte Andrea og Frank, at børnene skulle konfirmeres i den tyske kirke, St. Jürgen-Kirche, i Nørre Haksted.

“Konfirmandundervisningen gav et godt fællesskab, men det er ikke, fordi det har ændret fundamentalt på, at børnenes omgangskreds er i det danske mindretal”, siger Andrea og tilføjer, at det kun har ændret sig for de to ældste drenge, der har fået flere tyske kontakter, efter de er kommet i lære.

Dansk i skolen, tysk i fritiden

Selvom børnenes skolegang fortrinsvis har givet dem relationer inden for det danske mindretal, så er omgangssproget med vennerne mest tysk.

“I skolen snakker vi begge dele, men når vi har frikvarter, eller når vi er hjemme, foregår det mest på tysk”, siger Alexander.

Andrea forklarer, at det for børnene og hende selv er en udfordring at få udvidet deres danske ordforråd, især når det drejer sig om dagligdags ting.

“Vi savner det danske hverdagssprog”, siger hun.

Udfordringen bunder i, at der udover den danske børnehave og skolen i Skovlund og kirken i Valsbøl ikke er danske tilbud i området. Der har været en dansk fodboldklub,

men efter træneren gik bort for to år siden, har man ikke kunnet finde en ny, dansk træner.

“Derfor har vi valgt at tilbyde vores børn at tage på efterskole i Danmark. Vi vil simpelthen hjælpe dem med at få et mere naturligt dansk omgangssprog”, siger Andrea. Mens Nicolai og Marie har taget imod tilbuddet, kunne Felix desværre ikke komme på efterskole, da coronaen kom i vejen.

En del af mindretallet

“Minderheit ist wer will” (Mindretal er den, der ønsker det), lyder en kendt læresætning i det danske mindretal og det tyske mindretal i det dansk-tyske grænseland, hvor det er forbudt for myndighederne at udøve sindelagskontrol. Spørgsmålet står tilbage, hvorvidt familien Heimrath Jacobsen er en del af det danske mindretal?

Spørger man familien er svaret flertydigt. Frank beskriver sig selv som tysk. Det mener han også, hans to ældste sønner ville gøre. Alexander har endnu ikke rigtig tænkt så meget over sit tilhørsforhold til mindretallet. Men fra Andrea og Marie lyder der et klart ja.

“Naturligvis er jeg en del af mindretallet i den forstand, at jeg er medlem af en af mindretallets foreninger”, siger Andrea og tilføjer:

“Jeg ser mindretallet som en stor berigelse, og jeg er overbevist om, at jeg også vil engagere mig i mindretallet, den dag mine børn ikke længere går på danske skoler.” 🍷

“*Naturligvis er jeg en del af mindretallet i den forstand, at jeg er medlem af en af mindretallets foreninger*”

Andrea Heimrath

Mindretalsforsker Tove Malloy:

“Nationale mindretal og immigranter er to forskellige kategorier

Af Anna-Lise Bjerager

“Konfliktbilledet og det historiske perspektiv er oftest ikke med, når man taler om bindestregsidentitet, og derfor er det et vanskeligt begreb af anvende i forbindelse med nationale mindretal”, siger professor Tove Malloy

Tove Malloy. Du bor i Flensborg og har været leder af Det Europæiske Center for Mindretalsspørgsmål (ECMI) i Flensborg, ligesom du har været dansk medlem af Europarådets ekspertkomité vedrørende mindretalsspørgsmål. Hvordan vurderer du, at danskheden har det i Sydslesvig?

“Jeg mener ikke, man kan udtale sig om andre menneskers danskhed. Jeg kan udtale mig om min egen danskhed, men den er nok ikke så interessant i denne sammenhæng. Det, jeg kan sige noget om, er, at det er interessant, at der er en større politisk vilje i den slesvig-holstenske regering til at imødekomme det danske mindretal, end der har været tidligere. Senest så vi det under genforeningsfestlighederne, hvor de slesvig-holstenske politikere udtrykte stor støtte af og respekt for danskheden i det dansk-tyske grænseland.”

Mange tyske forældre sender deres børn på

danske skoler. Ser du det som en trussel mod danskheden i Sydslesvig?

“Jeg kender ikke de faktuelle tal for, hvor mange børn af tyske forældre, der går på de danske skoler i Sydslesvig, og derfor er det svært at tage stilling til spørgsmålet. For mig at se mangler der en dybtgående sociologisk undersøgelse for at afdække, hvilken indvirkning det har på det danske skolesystem i Sydslesvig, at tyske forældre sender deres børn i danske skoler. Men hvis der var en reel trussel mod danskheden, ville Dansk Skoleforening for Sydslesvig vel sige fra.”

I den senere tid har der været ført en intens debat om bindestregsidentitet i Flensborg Avis og på de sociale medier. Især ledende medlemmer af det danske mindretals organisationer i Sydslesvig har forholdt sig kritisk til, at Grænseforeningen for nylig i kronik- og bogform samt på en konference på Christiansborg har sat fokus på binde-

Foto: ECMI

"Der findes lande i Europa, hvor man desværre fra offentligt hold forsøger at begrænse mindretals muligheder for fri sindelagsbekendelse. Det er ikke tilladt, men det sker", siger Tove Malloy. På billedet er det det hviderussiske mindretal i Rusland, der byder op til dans.

stregsidentitet. Hvad mener du om den debat?

“Jeg skal ikke gøre mig til smagsdommer i forhold til værdien af en debat i det offentlige rum. Vi lever jo heldigvis i et frit land, og alle har lov at udtale sig. Det kendetegner et demokratisk samfund, at vi kan debattere respektfuldt med hinanden. Som politolog og mindretalsforsker følger jeg mindretalsdebatte andre steder i Europa, og der kan man ikke tale åbent og frit. Tænk bare på Ungarn, hvor pressefriheden er under pres.”

Du har selv blandet dig i debatten om bindestregsidentitet i et læserbrev i Flensborg Avis den 10. september, hvori du skriver: “I det offentlige rum er der kun ét, der gælder, nemlig sindelagsprincippet, som påbyder os – overalt i Europa – at afholde os fra at trække en identitet ned over hovedet på folk, mindretal såvel som flertal”. Kan du uddybe?

“Mit minimale input var rent normativt. Det var et opråb om, at vi siden midten af

det 20. århundrede har haft en europæisk norm for, hvordan vi skal forholde os til den enkelt persons identitet. Og den norm byder os at afholde os fra at pådutte folk en bestemt kultur eller identitet. I international lov er det fast forankret, at man ikke må forcere en persons identitet, ej heller undertrykke den. Altså det som i den dansk-tyske grænseregion er fastsat i København-Bonn-erklæringerne fra 1955, hvor det lyder, at bekendelsen til dansk nationalitet og dansk kultur er fri og ikke må efterprøves af myndighederne. Sindelagsprincippet er for eksempel vigtigt i forbindelse med folketællinger. Der findes lande i Europa, hvor man desværre fra offentligt hold forsøger at begrænse mindretals muligheder for fri sindelagsbekendelse. Det er ikke tilladt, men det sker.”

“Videnskaben inden for mindretalsforskningen er meget kompleks, og den er ikke entydig. For så vidt angår immigranternes identitet, er der nogle sociologer, der anvender bindestregen som et analytisk redskab. Men jeg er ikke stødt på bindestregen, når det gælder de autoktone, nationale mindretal” (se boks).

“Når man taler generelt om autoktone, nationale mindretal er det konfliktspektet i forhold til flertalsbefolkningen og den historiske baggrund, der er utrolig vigtig. Identitetsdannelse er en psykologisk proces, der sker i mødet med modpoler, og det gælder også for nationale mindretal. Selv om konfliktbilledet bliver svagere med tiden, kan man ikke gå ud fra, at det udskiftes med et glansbillede. Der kan opnås en tolerant omgangsform, en *modus vivendi*, og det er et godt mål i et tidligere konfliktområde som det dansk-tyske grænseland, hvor det er lykkedes at skabe fredelig sameksistens. Men konfliktbilledet og det historiske perspektiv, er oftest ikke med, når man taler om bindestregsidentitet, og derfor et et vanskeligt begreb af anvende i forbindelse med nationale mindretal.”

Nogle unge i det danske mindretal identificerer sig ikke desto mindre ved hjælp af en bindestreg, det vil sige som dansk-tyske, eller de definerer sig slet ikke efter nationale identitetsmarkører, men snarere som sydslesvigere eller europæere. Hvad siger du til det?

“Det er klart, at unge mennesker har en mere sammensat identitet, fordi vi lever i en mere sammensat verden i dag end for

Hvad er et nationalt mindretal?

Et nationalt mindretal er en befolkningsgruppe, der har en særlig anerkendt ret til at bevare sin sproglige og kulturelle egenart. Man taler om de autoktone, nationale mindretal (af græsk “autos”, der betyder egen, og “chthon”, der betyder jord) i modsætning til de alloktone, etniske mindretal (af græsk, “allos”, der betyder anden, og chthon, der betyder jord).

I Europarådets rammekonvention om beskyttelse af nationale mindretal, som Danmark tiltrådte i 1997, stadfæstes de nationale mindretals ret til lighed for loven, og forskelsbehandling forbydes. Det er Europarådets rådgivende komité til beskyttelse af nationale mindretal, der kan anbefale, at den enkelte stat undersøger behovet for, at en bestemt befolkningsgruppe udpeges til et nationalt mindretal. I Danmark er det kun det tyske mindretal i Sønderjylland, der er anerkendt som nationalt mindretal. I Tyskland er der fire anerkendte, nationale mindretal: Danskerne, friserne, sorberne og roma-sinti.

Kilde: www.retsinformation.dk, www.menneskeret.dk

“På længere sigt vil den fredelige sameksistens ikke ændre på, at konfliktelementet i forhold til flertalsbefolkningen vil være en del af dna’et for de to nationale mindretal i området”, siger Tove Malloy.

bare få år siden. Det er dejligt, at det går godt i det dansk-tyske grænseland, og at politikerne fremhæver den gode sameksistens hen over grænsen, senest ved genforeringsfestlighederne. Men jeg tror ikke, at man kan viske tavlen ren. På længere sigt vil den fredelige sameksistens ikke ændre på, at konfliktelementet i forhold til flertalsbefolkningen vil være en del af dna’et for de nationale mindretal i området.”

“Jeg tror ikke, man kan bruge redskaber fra det ene scenarie i det andet scenarie. Når immigranter fra Mellemøsten og Afrika i dag drømmer om Tyskland, som immigranter drømte om USA for 100 år siden, er der nogle andre psykologiske mekanismer på spil end der er for nationale mindretal, der har boet i den samme region altid. Der vil altid være tale om to forskellige kategorier.”

Du er medredaktør af bogen ‘Extending protection to migrant populations in Europe. Old and new minorities’ (Udvidelse af beskyttelsen for migrantgrupper i Europa. Gamle og nye mindretal) fra 2019, hvori der skrives om mulighederne for, at ‘nye’ mindretal i Europa – som eksempelvis indvandrere fra Tyrkiet og Syrien – kan få samme økonomiske støtte og retlige beskyttelse som ‘gamle’ mindretal – som eksempelvis det danske mindretal i Syd-slesvig. Tror du det er et realistisk scenarie?

“En række juridiske eksperter har været optaget af det spørgsmål, og i bogen forsøger

vi at se på de juridiske, sociale og politiske aspekter. Vi kom ikke til noget endegyldigt svar, så på nuværende tidspunkt er det mere en teoretisk diskussion.”

Kan der for dig at se på længere sigt blive tale om en ophævelse af forskellen mellem ‘nye’ mindretal og ‘gamle’ mindretal i Europa?

“En ophævelse af den forskel ville jo være det samme som at udslette historien. Jeg kan slet ikke forestille mig en fremtid, hvor forskellen mellem de to grupper ikke ville blive opretholdt. I EU og Europarådet holder man fast i, at der er en forskel. Man giver særrettigheder til de autoktone, nationale mindretal, og har mere fokus på ligeberettigelse, når det gælder immigranter. Det ville være et kæmpe tilbageskridt for de nationale mindretal, hvis de skulle tilbage på det niveau, som immigranter står på rent juridisk i øjeblikket.” 🍷

Tove Malloy

Tove Malloy, professor, Europa-Universität Flensburg og ekstern lektor ved Roskilde Universitet med speciale i politiske og juridiske aspekter af nationale og etniske minoriteters rettigheder, tidligere leder af Det Europæiske Center for Mindretalsspørgsmål (ECMI) i Flensburg, og dansk medlem af Europarådets ekspertkomité vedr. mindretalsspørgsmål i perioden 2011-2018.

Er danskheden i Syd

Fortalt til Merlin Christophersen

Foto: Kira Kutscher / Flensborg Avis

JA Jakob Braun, student fra A.P. Møller Skolen i Slesvig, studerer markedsføringsøkonomi i Aalborg

“Interessen for danskheden og for Danmark er faldende i Sydslesvig. Jeg lægger eksempelvis mærke til, at flere melder sig ud af det danske mindretal, efter de har afsluttet deres skolegang. Det gælder for mere end halvdelen af min gymnasieårgang. De bliver boende i regionen, men de bliver ikke i mindretallet, i hvert fald ikke som en aktiv del af det. I de årgange der har taget studentereksamen før mig, kan jeg se, hvordan

mange er taget til Danmark for at studere, ligesom jeg selv. Men en stor del af dem, der kommer tilbage til Sydslesvig, engagerer sig ikke i det danske, selvom de fleste nok ender med at sende deres børn i de danske institutioner. For mig at se er det et stort problem, at stadig flere, der sender deres børn i de danske børnehaver og skoler, ikke bakker op om det danske. Jeg mener, at mange udnytter systemet som en slags sprogskole, der skal lære deres børn et ekstra sprog. Men hvis forældrene ikke selv går helhjertet ind i det, ender det med, at børnene ikke lærer ordentlig dansk. På A.P. Møller Skolen hører man ikke et eneste ord dansk i frikvarteret, og selv i 3.g. er der en del elever, der laver tyske sætningskonstruktioner og ikke kan høre forskel på ‘halvfjerds’ og ‘firs’. For dem bliver det svært at give sproget videre til deres egne børn. Det er et kæmpe problem for fremtiden. Og man kan se resultatet. I de danske sportsklubber kan man for eksempel hverken finde nok trænere eller spillere, der kan dansk. Det står faktisk så grelt til, at jeg for mit eget vedkommende ikke er sikker på, om jeg orker at engagere mig i det danske i Sydslesvig. Så forbliver jeg nok hellere i Danmark, hvor jeg får den ægte vare.”

Foto: Grænseforeningen

slesvig i krise?

Foto: Dansk Skoleforening for Sydslesvig

NEJ

Lars Kofoed-Jensen,
direktør i Dansk
Skoleforening for
Sydslesvig

“Det danske har i dag højere status i Slesvig-Holsten end nogensinde før. Mindretallet, dets sprog og kultur, anerkendes sågar med grundlovssikrede rettigheder. Samtidig tales der mere dansk i Sydslesvig, end der sandsynligvis er blevet talt i mange år. Det hører jeg i hvert fald fra forældrene til børnene i vores institutioner, som selv har været i det danske system. Selvom der stadig tales mest tysk i frikvartererne, så oplever de, at der generelt er flere, der taler

dansk end før. Men det betyder ikke, at vi er i mål. I Skoleforeningen ser vi det som en vedvarende opgave at opmuntre til endnu mere brug af det danske sprog. Gennem anerkendelse og motivation vil vi på alle niveauer fra vuggestue til gymnasieskole understøtte alle, og særligt dem, der kommer til os uden forudgående danskkundskaber. Sproget er vigtigt, fordi det er nøglen til at tilegne sig dansk kultur, danske værdier og dermed danskhed. For den tid, hvor danskheden kunne beskrives som noget monokulturelt entydigt, er længst forbi. I dag er sproget som kulturbærer det vigtigste udtryk for danskhed. Derfor vil vi lade vores børn og deres forældre opleve, at de kan bruge sproget til noget, for eksempel i mødet med Danmark. Det er også vigtigt at formidle en forståelse for, at jo bedre dansk man kan, jo bedre klarer man sig i skolen. Og så skal vi danskere holde op med at nedgøre andres dansk, fordi de har accent eller laver små grammatiske fejl. Det er vi virkelig slemme til at gøre. Men når vores unge kommer til Danmark for at studere, så oplever de, hvor tæt på modersmålsniveau, deres sprog faktisk er. Derfor skal vi i mindretallet holde op med at svinge det mentale spanskrør, som nogle stadig tyer til. Det er der altså ingen, der lærer dansk af, og det er der ikke en eneste, der bliver dansk af.” 🇩🇰

Fortidens grænse blev gjort levende

Tekst: Malene Fenger-Grøndahl

Historien om 33 lærerstuderende i Jelling, der alle kom syd for grænsen, er historien om Jellings fortid som grænseby mellem det danske og tyske. Det blev fremhævet ved Folkefesten i Jelling

*Det lyder som et Eventyr, et Sagn fra gamle Dage:
en røvet Datter, dybt begrædt, er kommen frelst tilbage!*

Sådan lyder de to første linjer i digtet 'Sønderjylland', som blev offentliggjort første gang juledag 1918 i Berlingske Tidendes juletillæg. Det er skrevet af forfatteren Henrik Pontoppidan og udtrykker håbet og forventningen om Sønderjyllands genforening med Danmark efter afslutningen af Første Verdenskrig.

Året efter satte komponisten Th. Laub musik til digtet, og sangen blev med det samme populær over hele landet. Også i Jelling, hvor der længe havde været en stærk national bevægelse og en stærk forbindelse til Sønderjylland. Allerede i 1841 var der blevet grundlagt et seminarium, som uddannede almuelærere, der tog ned til hertugdømmet Slesvig for at undervise i dansk sprog og kultur. Og efter danskernes nederlag i 1864 blev tilskyndelsen til at støtte de dansksindede syd for grænsen blot forstærket. Selv om Jelling lå 55 kilometer nord for den daværende grænse ved Kongeåen, var Jelling alligevel en slags grænseby mellem kongeriget Danmark og Slesvig i tiden frem mod 1920.

Den teologiuddannede Hemming Skat Rørdam var forstander på seminariet i Jelling i 1918, da Henrik Pontoppidan skrev sit digt. Hemming Skat Rørdam fik en henvendelse fra en gruppe lærerstuderende i Haderslev og Tønder, som dengang lå syd for den daværende grænse som en del af Preussen. De ønskede sig en uddannelse på dansk, skrev de. Hemming Skat Rørdam greb chancen og fik samlet statslig opbakning og støtte til, at i alt 33 unge mænd fra de to seminarier kunne komme til Jelling og blive uddannet i dansk sprog og kultur.

Den 20. maj 1919 stod Hemming Skat Rørdam og hans hustru, Ingrid Faber, på stationen i Jelling sammen med samtlige lærere fra byens seminarium og tog imod de 33 seminarister. Pontoppidans digt blev

Foto: Vejle Stadsarkiv

sunget på Laubs melodi, og den varme modtagelse gjorde indtryk på de unge mænd, hvoraft langt de fleste havde gjort tysk krigstjeneste under Første Verdenskrig.

En af de 33 sønderjyder beskrev siden modtagelsen således: "Hvert ord, der blev udtalt ved denne lejlighed, hvert smil, der blev sendt os, hvert håndtryk, vi modtog, sagde det samme: Velkommen. En herlig følelse af fred og tryghed greb os. Nu først følte vi, at vi havde fået krigen på afstand; her var fred, her var glade smil: det var Danmark."

Byvandring i seminaristernes fodspor

Historien om de 33 seminarister og dermed om Jelling som en vigtig by i relation til grænsespørgsmål og danskhed blev gen-

oplivet den 17.-18. september, da der var Folkefest i Jelling, arrangeret af Grænseforeningen kreds 20 i samarbejde med en lang række andre lokale aktører. Folkefesten var en nyfortolkning af de folkefester, der var populære i Jelling både før og efter Genforeningen, og under temaet "Grænser og national identitet – før, nu og i fremtiden" var der workshops, debatter, teaterforestillinger, koncerter og meget andet i den lille stations- og uddannelsesby.

Både fredag og lørdag var der byvandring fra stationen, hvor historien om de 33 seminarister og baggrunden for deres ankomst til Jelling i maj 1919 blev levendegjort af historiker og afdelingsleder på Vejle Stadsarkiv Uffe Thyssen. Arbejdet med at grave historien om de 33 sønderjyske, dansk-sindede seminaristers historie frem var ➡➡

De fire unge lærerstuderende var en del af de i alt 33 unge mænd, der ankom til Jelling i 1919. De 33 studerende kom fra henholdsvis seminarierne i Tønder og Haderslev, som dengang var en del af Preussen.

En mindre flok tog på byvandring i Jelling i forbindelse med Folkefesten i Jelling. Afdelingsleder Uffe Thyssen, Vejle Stadsarkiv (til højre) fortalte om de 33 seminarister syd for grænsen, der kom til Jelling i 1919 for at lære om dansk sprog og kultur.

Foto: Mogens Bach

Folkefest i Jelling

Den 17.-18. september var der Folkefest i Jelling under overskriften "Grænser og national identitet – før, nu og i fremtiden". Folkefesten var en nyfortolkning af de folkefester, der tidligere var populære i Jelling.

Selv om Jelling især forbindes med Jellingstenene fra vikingetiden og på den måde grænsen mellem hedenskab og kristendom, har Jelling også spillet en central rolle i forbindelse med nationalismens opblomstring i 1800-tallet og i forbindelse med Genforeningen i 1920. Allerede i 1841 blev der oprettet et lærerseminarium i Jelling, hvor man uddannede almuelærere, der tog ned til hertugdømmet Slesvig for at undervise i dansk sprog og kultur. I 1889 blev Sønderjysk Forening i Vejle stiftet af nogle af de sønderjyder, der ikke ville bo syd for grænsen, og fra omkring 1910 begyndte seminariets forstander Hemming Skat Rørdam at arrangere folkefester i Jelling.

Folkefesten i september bød på bl.a. debatter om national identitet og grænser, koncerter, byvandring, udstillinger, historiske quizzes, teaterforestillinger og filmvisning.

Festen var arrangeret af Grænseforeningen kreds 20, HistorieLab og UCL Jelling, Kongernes Jelling, Jelling Musikfestival, Jelling Lokalhistoriske Arkiv, VejleMuseerne, Brandbjerg Højskole og Vejle Kommune og blev støttet af Kulturministeriet og Folketingets pulje til Genforeningsjubilæet 2020, Region Syddanmarks Kulturpulje, Sparekassen Jellings Fond, Nordea Fonden, Foreningen Plan Danmark, Grænseforeningen og Vejle Kommune.

gjort af arkivar Karin Conradsen fra Vejle Stadsarkiv. Men da Karin Conradsen var blevet forhindret, var det afdelingsleder Uffe Thyssen, Vejle Stadsarkiv, der ledte de to byvandring, hvilket han gjorde med glæde – "ikke mindst fordi jeg selv er sønderjyde", som han sagde.

I modsætning til den majdag, hvor de 33 studerende blev modtaget med sang på stationen, var det ved Folkefesten køligt og blæsende. Men en nysgerrig flok på 10-12 personer trodsede efterårsvejret for at høre Uffe Thyssen fortælle.

Efter en indledende fortælling om baggrunden for de 33 seminaristers ankomst til Jelling førte Uffe Thyssen den lille flok over til seminariet, der i dag hedder UCL Erhvervskademi og Professionshøjskole, og udpegede den gamle forstanderbolig, hvor Hemming Skat Rørdam og hans hustru Ingrid Faber i en periode havde hele fire sønderjyske lærerstuderende boende.

"I de første måneder havde de endda alle 33 seminarister på kost, så selv om der ikke står meget om Skat Rørdams hustru i de dokumenter, vi har kunnet finde, kan man nok antage, at der som med så meget andet i høj grad har stået en kvinde bag succesen med at give de unge sønderjyske mænd en indføring i dansk sprog og kultur og ruste dem til at undervise på dansk", fortalte Uffe Thyssen.

Han fortalte videre om Skat Rørdams engagement i den nationale sag, hans indsats i forhold til at skaffe finansiering til seminaristernes ophold og i forhold til at skaffe lokal indkvartering til seminaristerne.

Herefter førte han gruppen et par hundrede meter østpå til Grønnegade lige bag seminariets grund, hvor han udpegede et af de huse, der i tiden omkring Genforeningen husede flere unge sønderjyske seminarister.

En kvinde blandt deltagerne i byvandringen, hvis far var blandt de 33 unge mænd, der ankom til Jelling i maj 1919, fortalte, at hendes far som en af de få, var så ung, at han ikke havde været indkaldt til tysk krigstjeneste under Første Verdenskrig.

“Han kom til Jelling dagen før sin 18-års fødselsdag og blev her altså et års tid. Som barn husker jeg, at han fortalte positivt om sin tid her, og at han af og til mødtes med nogle af de andre unge mænd, han havde lært at kende her”, fortalte kvinden.

På museet Kongernes Jelling holdt Kirsten Rykind-Eriksen, formand for Grænseforeningen Vejle Vesteregn og for Kreds 20, der havde taget initiativ til Folkefesten,

åbningstale. Flere af deltagerne kiggede på deres ur og skævede over mod kirken, hvor der senere skulle være koncert med trio'en Zenobia med sange fra grænselandet.

“Så må vi gå glip af det første af koncerten. Vi skal lige have afslutningen med her”, sagde en kvinde til sin mand og fugte efter Uffe Thyssen, der førte tilhørerne ned til byvandringens afsluttende station i Anlægget mellem seminariet og Jelling-monumenterne, hvor der i juli 1920 blev opstillet en genforeningssten på Skat Rørdams initiativ.

“Jelling er naturligvis mest kendt for Jellingmonumenterne, og jeg tror ikke, at så mange turister lægger mærke til genforeningsstenen. I det hele taget er den historiske forbindelse mellem Jelling og Sønderjylland ikke så kendt. Men forhåbentlig har I nu fået en forståelse for, hvorfor det giver mening at lave Folkefest i Jelling i dag”, sluttede Uffe Thyssen. 🍷

Annonce

Samsung Galaxy Tab A 10.1

iPad 10.2

Flensborg Avis digital + tablet + cover

iPad 10.2 eller Samsung Galaxy Tab A 10.1

Læs Flensborg Avis når og hvor du har lyst. Få avisen som e-avis i 24 måneder og vælg mellem en iPad 10.2 inkl. cover og en Samsung Galaxy Tab A 10.1 inkl. cover. Pris pr. måned 195,- kroner

(Engangsbetaling: iPad 750 kr., Samsung 0 kr.)

FLENSBORG AVIS

... vi gør Danmark lidt større

Hermed bestiller jeg Flensborg Avis digital i mindst 24 måneder til en abonnementspris af 585,- kroner pr. kvartal. Når beløbet for første kvartal (585,- kroner) og ved iPad engangsbetalingen på 750,- kroner er indgået hos Flensborg Avis samt fortrydelsesretten på 14 dage er udløbet, bliver tabletten sendt til mig.

Efter bindingsperioden på 24 måneder fortsætter abonnementet automatisk til den ordinære abonnementspris på Flensborg Avis digital på pt. 360,- kroner pr. kvartal.

Jeg bekræfter, at jeg det seneste halve år ikke har holdt Flensborg Avis.

Jeg vælger en:

☐ iPad 10.2 WiFi 32 GB inkl. cover

☐ Samsung Galaxy Tab A 10.1, WiFi 32 GB inkl. cover

Navn / Fornavn _____

Gade _____

Postnr. By _____

Telefon _____

E-mail _____

Dato _____ Underskrift _____

Jeg er indforstået med, at Flensborg Avis kontakter mig for at orientere mig om services, relevante oplysninger og tilbud. Denne samtykkeerklæring kan til enhver tid tilbagekaldes.

Alle informationer under fla.de/yArYj.

☐ Kontakt mig pr. mail

☐ Kontakt mig pr. brev

☐ Kontakt mig telefonisk

☐ Kontakt mig pr. newsletter

Demokrati virker på midten. I hvert fald i Tyskland

ANMELDELSE Moritz Schramm overfører ikke danske perspektiver på Tyskland og tyske perspektiver på Danmark, men skaber en bredspektret fortælling om Tyskland for danskere, skriver Friis Arne Petersen i sin anmeldelse af 'Kampen om midten. Tysk politik i det 21. århundrede'

Af Friis Arne Petersen, tidligere ambassadør i USA, Kina og Tyskland

To vestlige demokratier er vigtigere end alle andre lande for Danmarks udvikling: USA og Tyskland. Selvfølgelig er det også vigtigt, hvad der sker i Norge og Sverige, men de to største vestlige demokratier har en markant større indflydelse på den verden, vi agerer i. Mens det amerikanske politiske system er præget af dyb splittelse og stigende polarisering, ser det bedre ud i Tyskland. Her styrer midten og ræson. Det viser den sidste valgkamp til fulde, dens indhold, forløb og resultat.

Yderfløjene og populismen tabte, igen, bør vi notere, til midten og til fornuft. Overraskende? Egentlig ikke. Dygtige forskere som for eksempel den tyske idehistoriker Jan-Werner Müller og mange demokratiforskere synes at tage udgangspunkt i, at alle demokratier i vesten er i krise, og at de autoritære styre er på vej frem. Den tidligere amerikanske udenrigsminister Madeleine Albright advarer imod og forudsiger endog fascismens genkomst i sin bog 'Fascism. A warning' fra 2018. Det passer ifølge Moritz Schramms nye bog bare ikke på Europas største demokrati: Tyskland. Det ser ud til, at han har ret.

Der er derfor mange grunde til at læse 'Kampen om midten' med undertitlen 'Tysk politik i det 21. århundrede'. Bogen favner vidt, og når både den tyske historie og nutid. Den saglige tone, de præcise gennemgange

af relevante dele af tysk historie startende med 'Spøgelserne fra Weimar', det nye demokratiske Tyskland efter Anden Verdenskrig og helt frem til i dag, giver en grundig indføring i, hvorfor 'Die Mitte' – midten – kunne blive slogan for CDU allerede i 2007 og holder i 2021. Schramm er forsker og har skrevet en spændende bog, der kunne bruges i undervisningen i Danmark af alle os, der gerne vil forstå Tyskland endnu bedre.

Danske midterpartier har løst opgaven anderledes

Nu er det danske demokrati ej heller i krise eller styret af autoritære tendenser eller af yderfløjene. Så meget har vi da til fælles med vores sydlige nabo. Men vores midterpartier har løst opgaven med at indfange de ekstreme holdninger på flygtninge- og indvandrerspørgsmål på en noget anden måde, end man har i Tyskland. Vi ligner på dette punkt mere lande som Østrig, Polen og Ungarn. Mens de danske partier næsten uden undtagelse har rykket deres holdninger og politik markant til højre på flygtninge- og indvandrerspørgsmål, står de nu tre tyske folkepartier stadig vagt om humanisme og inklusion for at gøre Tyskland til et 'verdensåbent' land.

Hvad så med valget af Alternative für Deutschland (AfD) til Forbundsdagen i 2017, og hvordan passer Die Linke i denne

fortælling? Jo, det har naturligvis en pris for det tyske demokrati, at de store folkepartier kæmper om midten. Midterkampen har gjort midten både mere venstreorienteret og større, men også hele landet mere politisk stabil. Det er blandt de vigtigste budskaber i bogen.

Schramm forklarer overbevisende, hvordan vi danskere ikke rigtig har forstået tysk politiks 'højredrejning' efter flygtningekrisen, der startede i 2015. Selv om AfD ved forbundsdagsvalget i 2017 fik over 12 procent af stemmerne, blev intet mindre end Tysklands tredjestørste parti og det største oppositionsparti og har etableret sig som et mere varigt parti i Forbundsagen efter det netop overståede forbundsdagsvalg, så er der ikke alvorlig fare på færde i det tyske demokrati.

Højreekstremister, nationalkonservative og endog nynazister har i forskellige partier eksisteret i mange delstaters landdage og

i det tyske demokrati, vi har oplevet siden 1949. Men der er ikke nogen andre partier, der vil samarbejde med AfD. Endnu vigtigere: Der er ingen kræfter i CDU/CSU, der synes at ville 'overgå' AfDs politik og udmeldinger. Tysklands befolkning er således parat til flere flygtninge og flere indvandre-re også i dag. 87 procent af de tyske vælgere stemte for entydigt demokratiske partier i 2017, og i år lå tallet lige så højt. Det er yderst respektabelt i et stort og mangfoldigt demokrati som det tyske.

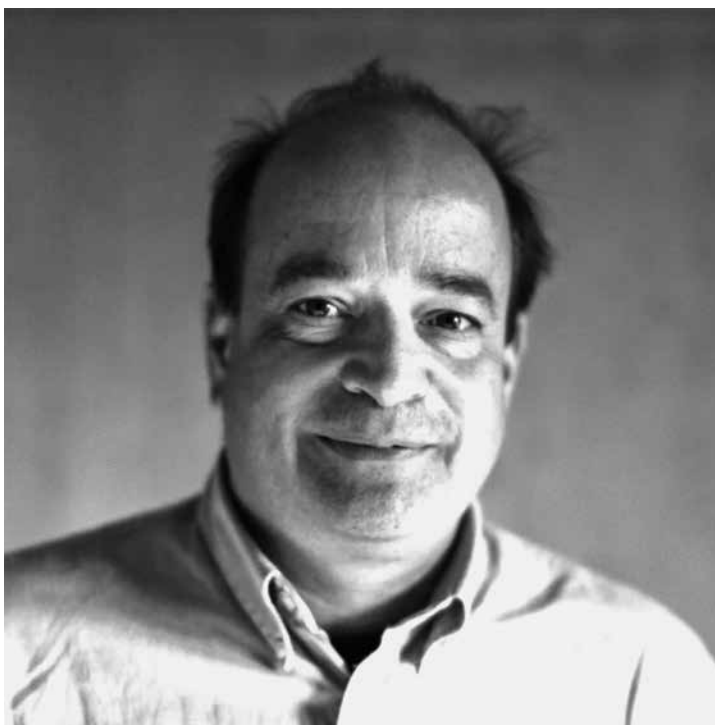
Hvordan endte Tyskland dette gode sted?

Hvordan endte det tyske demokrati på dette gode sted med den politiske kamp på midten og ikke på fløjene med en letforståelig polarisering og ekstremisme?

Schramm beskriver, hvordan samfundet i 1970'erne bevægede sig gradvist fra industrisamfund til serviceøkonomi. Nye ➡

Selv om det højrepopulistiske parti Alternative für Deutschland (AfD) nu ser ud til at kunne etablere sig som et mere varigt parti i Forbundsagen efter det netop overståede forbundsdagsvalg, så er der ikke alvorlig fare på færde i det tyske demokrati, skriver Friis Arne Petersen i sin anmeldelse af 'Kampen om midten'.

Moritz Schramm er lektor og studieleder ved tyske studier ved Syddansk Universitet. Han er født i Berlin og har arbejdet i Danmark i mange år. Han har derfor en fin baggrund for at beskrive de største politiske forskelle imellem Danmark og Tyskland, mener Friis Arne Petersen.

arbejdsformer krævede oftere en videregående uddannelse og stillede krav om fleksibilitet og åbenhed. Samfundet rykkede mod venstre på det værdipolitiske område. Tidligere var samfundet delt op i økonomiske klasser, men i 1970'erne begyndte klasser i samfundet i stigende grad at være skabt af kultur og politik. Visionerne for samfundet ændrede sig samtidig fra lighed og homogenitet til mangfoldighed og multikulturalisme.

I 1970'erne og i 1980'erne var den nye midtes indflydelse begrænset i Tyskland. De to folkepartier, SPD og CDU/CSU, havde det også svært med den nye midte i starten. Partiet De Grønnes etablering i 1980'erne udsprang derimod af de forandringer, der senere bragte 'den nye midte' helt i centrum og til magten. I dag ser det ud til, at alle tre folkepartier evner at favne den nye midte og målrettet vil lade det være det tyske demokratis fremtidige kampplads.

Fremtidsudsigterne for tysk politik er absolut interessante for os danskere. I vælgerundersøgelser har CDU/CSU et stort flertal af sine vælgere, der er langt ældre end befolkningens gennemsnit, og ved hvert valg mister CDU/CSU én million stemmer til graven. Hvor skal CDU/CSU finde de nye

stemmer? Til højre for CDU? Nej, for som konsekvens af de seneste årtiers sociologiske udvikling i samfundet, er der ganske enkelt ikke stemmer nok derude. CDU er derfor nødsaget til at fortsætte kampen om Midten.

Robert Habeck skriver i sin bog fra 2018, 'Von hier an anders – Eine politische Skizze' (Herfra anderledes – en politisk skitse'), at den liberale midtes voksende dominans i samfundet skaber nye konflikter. Jo mere individuelle og differentierede de forskellige livsprojekter bliver, desto mindre bliver samfundets fælles normative fundament. Det vil udfordre den ene fortælling som rammen om det nationale fællesskab. 🇩🇪

Kampen om midten. Tysk politik i det 21. århundrede. Af Moritz Schramm. 200 sider, 249,95 kr. Gads Forlag.

Der er meget at lære af grænselandet

ANMELDELSE Modersmål-Selskabets bog om sprog på grænsen inviterer til en åben debat om flersprogethed i Danmark, mener anmelder Anne Holmen

I det seneste nummer af magasinet Grænsen afslutter Peter Yding Brunbech sin anmeldelse af Deutsches Museum Nord-schleswig med, at det er "et sted, der udfordrer en til at reflektere over, om man kan stille andre og mere åbne spørgsmål i samtalen om nationaliteter og identitet".

På samme måde har jeg det med den antologi, som Modersmål-Selskabet udgav efter en konference på Askov Højskole i 2019 i anledning af 100-året for Genforeningen og grænsedragningen.

Bogen omhandler sprogene i grænselandet, og meget rammende betegner redaktørerne den både som en 'vendebog' og en 'vennebog'. Det første skyldes dens opbygning i en dansk og en tysk afdeling, indeholdende de samme 15 artikler på de to sprog, mens det andet hænger sammen med, at fællesskabet i grænseregionen betones i mange af artiklerne.

Som det fremgår af de mange sprog, som er anvendt i bogens titel, er det nemlig flersprogetheden og dens historiske og identitetsmæssige forankring, der er i fokus. De 15 artikler, som er skrevet af forskere, skole- og foreningsfolk, journalister og en enkelt musiker, omhandler ganske vist forskellige aspekter af nedertysk, højtysk, frisisk, sønderjysk, sydslesvigdansk og rigsdansk samt tysk som fremmedsprog i den danske skole.

Nogle artikler er sprogsociologiske, andre lingvistiske; nogle er historiske og andre medie- eller litteraturhistoriske; mange beskæftiger sig med sproglige eller identitetsmæssige forandringer over tid, og i flere artikler indgår personlige vidnesbyrd om sprogs betydning for opvækst, skole og tilhørsforhold. Tilsammen giver de et billede af den uhyre kompleksitet, der knytter sig til spørgsmålet om sprog og identitet, og det gør de på en sober og afbalanceret måde.

Blandt forfatterne er uden tvivl både ildsjæle og stærke advokater for det ene eller andet sprog, og der er ekkoer af tidligere tiders sprogskam og sproglige undertrykkelse. Men der er samtidig en grundorientering mod fællesskabet og mod de mange sprog, der væver sig sammen i familiers liv og institutioners virke. Hertil kommer, at der i mange af artiklerne fremlægges kilder, eksempler og anden relevant dokumentation i velformidlet form, således at man som læser føler sig væsentligt klogere på emnet.

Som sociolingvist blev jeg særligt optaget af spørgsmålene om, hvordan for eksempel sydslesvigdansk kan kategoriseres, eller hvordan den dansk- og tysksprogede litteratur blev behandlet i hertugdømmerne. Menneskeligt gjorde Rikke Thomsens meget personlige historie som baggrund for hendes udgivelse af musik på sønderjysk et dybt indtryk.

Allermest fik bogen mig til at tænke på den demokratiske betydning af, at sprog og sprogvvalg både skal opleves som meningsfulde og væsentlige for de enkelte og samtidig understøttes af institutioner som skole, foreninger og medier. Modersmål-Selskabets bog har mindet mig om, at flersprogethed er et naturligt vilkår mange steder i verden, men at omstændighederne og dermed den samfundsmæssige effekt varierer med det politiske klima. Tænk hvis vi kunne få en åben debat om dette i resten af Danmark. 🍷

'Sprog på grænsen. Sproch o æ græns. Grenzsprachen. Grenzspraken, Spräke längs e gränse'. Redigeret af Ulla Weinreich og Michael Bach Ipsen, 187+201 sider, Modersmål-Selskabet.

Af Anne Holmen, professor, Københavns Universitet

Danmark kunne have været en del af Sverige og Norge

ANMELDELSE Danmark var tæt på at blive en del af en fælles skandinavisk union i anden halvdel af 1800-tallet, og der var planer om statskup og bortførelse af den danske kongefamilie. Men ny bog om skandinavisme bidrager ikke med meget nyt, mener anmelder Claus Møller Jørgensen

Af Claus Møller Jørgensen, lektor, Institut for Kultur og Samfund, Aarhus Universitet

Denne bog handler om skandinavisme som idé, som var forestillingen om et nationalt og kulturelt slægtskab mellem de tre skandinaviske lande. I forlængelse af denne idé fremkom efter 1840 et politisk projekt om union mellem de to skandinaviske stater Danmark og Sverige-Norge. Ifølge forfatterne har skandinavismen ikke fået den opmærksomhed, den fortjener. En union var meget tættere på at blive en realitet end almindeligt antaget i historieforskningen, der betegnes som tendentios og bundet af nationale tænkesæt. Det skal bogen rette op på.

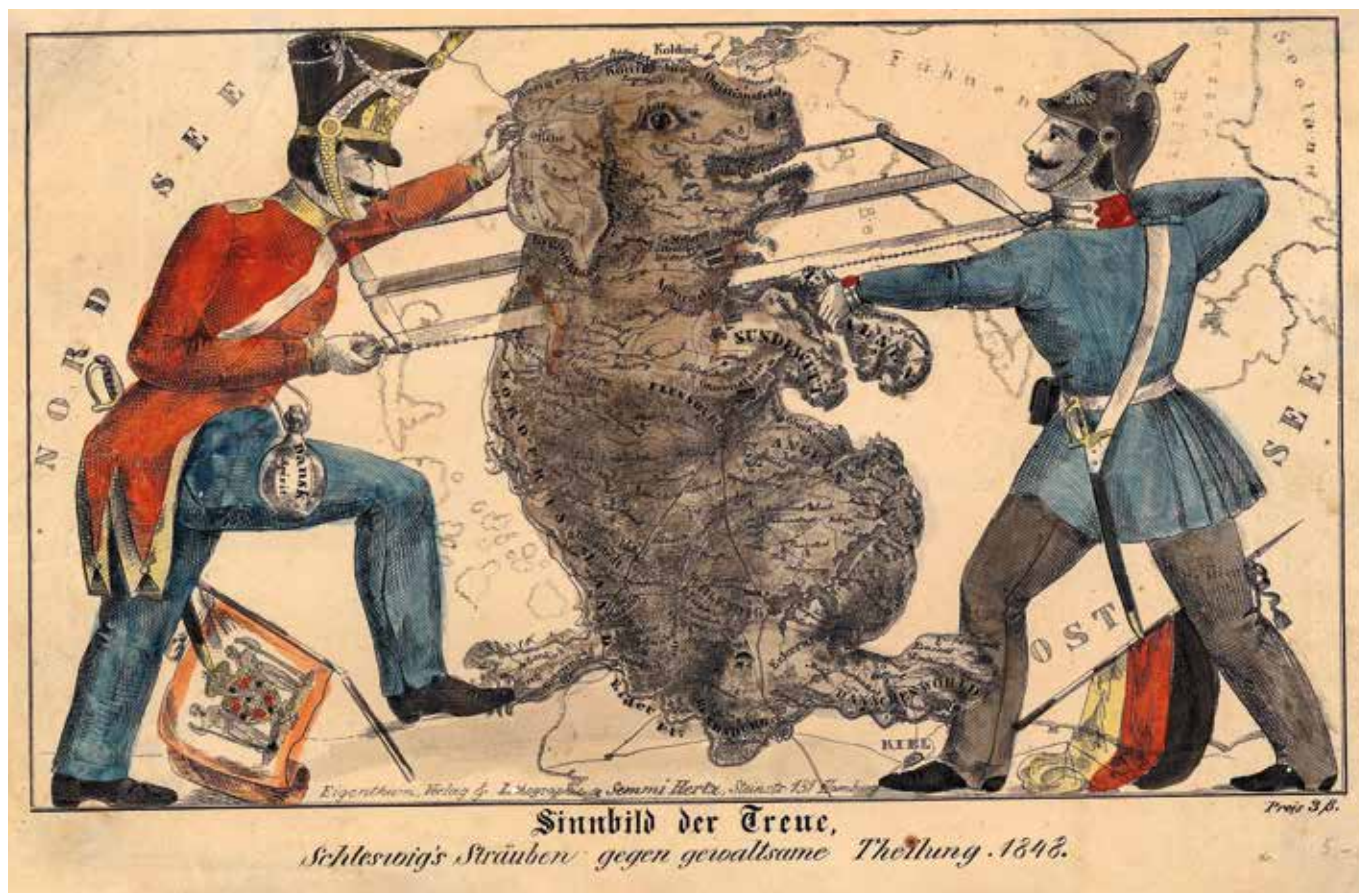
I bogens indledende kapitler gives der en oversigt over den politiske og udenrigspolitiske situation efter 1810 og skandinavismen fra 1840'erne og frem. Modstanderne ønskede at bevare den bestående orden, og de så skandinavismen som usammenhængende og ukonkret, en modstand, der betragtes som et argument for, at støtten til skandinavismen manglede.

Det første dramatiske højdepunkt er

begivenhederne i 1848-49. Fokus er på de velkendte begivenheder i København og den danske helstat, men fremstillinger nyder godt af det skandinaviske perspektiv. Flere fremtrædende danske nationalliberale, der stod i forreste række med krav om Danmark til Ejderen og fri forfatning, var også skandinavister, men forsøg på at realisere det skandinaviske unionsprojekt var tiden åbenbart ikke moden til.

Det skandinaviske spørgsmål efter 1849

Efterkrigstidens politiske historie oprulles på international baggrund, og de skiftende holdninger til det skandinaviske spørgsmål i de to stater lægges frem. Krimkrigen 1853-56 banede vejen for den svenske kong Oscars erkendelse af, at et forenet Skandinavien var det, han måtte arbejde henimod. Det blev afvist af den danske kong Frederik den Syvende i foråret 1857. Et forsøg på at genoptage hemmelige dansk-svenske forhandlinger blev gjort af den danske stats-

minister C. C. Hall i slutningen af 1857, men afvist af den nye svenske kong Karl og hans regering.

Herefter følger en gennemgang af de to staters indenrigspolitiske og indbyrdes problemer i årene efter 1858. Hvad det indbyrdes forhold angik, søgte Hall at få Sverige-Norge til at forpligte sig på støtte til den danske sag, som han, hvad indenrigspolitikken angik, ville løse ved at udskille Holsten og Lauenborg, selvom det ville betyde krig.

Både dansk og svensk indenrigspolitik og det indbyrdes forhold behandles indgående. Følere og forhandlinger mellem centralt placerede personer beskrives på baggrund af et stort kildemateriale og en omfattende sekundærlitteratur.

Højforræderi: Danmark og Slesvig under den svenske krone?

Det hele kulminerede i foråret 1863, hvor den danske regering var yderst aktiv og interesseret i at få en alliance i stand med Sverige-Norge. Den nationalliberale

regering var indenrigspolitisk presset, udenrigspolitisk isoleret og tæt på at bryde sammen. Som Aage Friis har vist, var man fra dansk side – Hall, Monrad, Lehmann – parat til at opgive den danske tronfølge og lægge Danmark med Slesvig ind under den svenske krone, dvs. højforræderi, hvilket den svenske gesandt da også gjorde opmærksom på.

Den svenske reaktion var i det hele taget lunken, for man havde egne sikkerhedspolitiske interesser at varetage. Her giver bogens skandinaviske perspektiv igen gevinst ved en bedre behandling af de svenske overvejelser, end den man plejer at se. De endte med en svensk afvisning.

Planer om kup mod den danske kongefamilie

Efter Christian den Niendes tronbestigelse i oktober 1863, fællesforfatningen for Slesvig og Danmark fra november, der endeligt besejlede krigskursen, krigsudbruddet og fredsforhandlingerne følges det indviklede ➡

At Slesvig hørte med til Skandinavien og skulle indgå i en mulig union var en selvfølge for skandinaverne, skriver anmelder Claus Møller Jørgensen. Her er det Slesvig, der er tegnet som en hund, der gør modstand mod en deling.

politiske spil dag for dag, ja nærmest også time for time. Det skandinaviske projekt var et blandt flere bud på den fremtidige statsdannelse og havde en fortaler i den svenske konge, som gerne ville føje den danske krone til de to, han allerede havde. Den svenske regering var derimod tilbageholdende med støtte til Danmark under krigen og imod en skandinavisk union efter krigen.

Den danske konge forsøgte med alle midler at holde fast i sin helstat, mens et 'ultraskandinavisk netværk' i København arbejdede på de to skandinaviske staters forening. Af dette netværk udsprang omkring årsskiftet 1865 planer om et kup mod den danske kongefamilie, som skulle føres til Sverige. Med støtte fra Sverige-Norge skulle den tidligere statsminister Hall mobilisere befolkningen og H. R. Carlsen, indenrigsminister i Monrads regering, landbefolkningen mod hoffet og for en skandinavisk union.

Man regnede med at Bismarck, qua en række udtalelser i den retning, ikke ville modsætte sig. Disse planer har været kendt længe, men det er første gang, de ses som seriøse. Disse ekstreme politiske planer afspejlede den ekstreme situation i Danmark, og da den faldt bort med den endelig fred, var planerne ikke længere aktuelle. I årene efter skiftede skandinavismen karakter og blev praktisk og mellemstatslig.

Sønderjylland spillede en birolle

Sønderjylland spiller en birolle i denne fortælling. Det slesvigske spørgsmål må selvfølgelig inddrages, og bliver det 'efter bogen', så at sige. Med sprogsag og arvefølgespørgsmål blev skandinavismen fra 1840'erne uløseligt forbundet til det slesvigske spørgsmål. At Slesvig hørte med til Skandinavien og skulle indgå i en mulig union var en selvfølge for skandinavierne, men stemmer fra Sønderjylland finder man ikke i det politiske spil om statsmagten over området.

Bogen er velskrevet. Den er også lang, personcentreret og detaljeret. Der er mange indskud og sammenligninger med forhold i andre europæiske lande. Samme tema vendes især de første par hundrede sider ofte mere end en gang, og der polemiseres løbende mod den historiske forskning og de utallige fejlfortolkninger, den ifølge forfatterne er præget af. Det meste er dog kendt, og jeg kan ikke se, at bogen ændrer grund-

læggende ved forståelsen af skandinavismen som politisk projekt.

Ny er tolkningen af kupplanerne fra 1864-65, og i lyset af forfatterens argumentation forekommer det ikke urimeligt at tage dem mere alvorligt, end det hidtil er sket, selvom tolkningen er indiciebaseret, og det er uklart, hvad det ultraskandinavistiske netværk egentlig dækker over. At bogen bygger på historisk forskning fra de tre involverede lande og litteratur om international politik i perioden er et stort plus, som beriger forståelse af skandinavismen som skandinavisk fænomen i et Europa i forandring. 🍷

'Union eller undergang. Kampen for et forenet Skandinavien'. Af Rasmus Glenthøj og Morten Nordhagen. Ottosen, 632 sider, 399,95 kr. Gads Forlag.

Der er grund til mod på fremtiden

Af Knud-Erik Therkelsen
Generalsekretær i
Grænseforeningen

Grænseforeningens Sendemandsmøde, der blev afholdt den 4. og 5. september i Vingsted, var en succes. Det var opløftende, at 120 sydslesvigere deltog på Sendemandsmødet, og at så mange efterfølgende har sendt positive hilsener med tak for godt samvær. Også fra Grænseforeningens egne medlemmer har der været mange positive tilkendegivelser om et godt og indholdsrigt Sendemandsmøde, ikke mindst i kraft af de mange sydslesvigske deltagere.

Det giver mod på fremtiden.

Kunne det være en idé at arbejde i retning af, at Grænseforeningen og det danske mindretal afholdt et fælles årsmøde? Man kunne forestille sig en model, hvor hver forening afholdt generalforsamling for sig selv, men at vi var sammen om foredrag, fælles temaer og festligt samvær. Et sådan fælles årsmøde

mindretallet, så lover det også godt. En veloverstået konference på Christiansborg med 80 deltagere, som var det maksimale. Stor efterspørgsel på Elevambassadørerne rundt på landets gymnasier, og nu et samarbejde med ADS-Grenzfriedensbund, som skal føre til, at Elevambassadørerne også besøger slesvig-holstenske gymnasier. Og Kulturmødeambassadørerne har her i efteråret ca. 10 dialogmøder om måneden.

Som på Sendemandsmødet har Grænseforeningen fokus på det personlige møde mellem sydslesvigere og jævnaldrende nord for grænsen. I dette skoleår er 80 unge sydslesvigere på efterskole i Danmark. Tallet har været højere, men set i lyset af de sidste par års udfordringer med corona er det et meget flot tal. Samtidig går ni unge nordfra i øjeblikket i 10. klasse på en af de danske skoler i Sydslesvig. Det er en spændende og markant udvikling.

Vi ved endnu ikke hvor mange elevudvekslinger, der bliver her i efteråret, men interessen er stor. Netop nu ønsker mange sydslesvigske elever i 4. og 5. klasse at komme af sted og senere at være vært for en jævnaldrende nordfra. Udfordringen er at finde lige så mange jævnaldrende nord for grænsen.

Lad mig til sidst nævne Familie-Sprog-Festivalen, der netop er blevet afviklet på Christianslyst i Sydslesvig, hvor der knyttes bånd mellem familier nord og syd for grænsen. Det er Grænseforeningens Kreds 20, der står bag Familie-Sprog-Festivalen i samarbejde med Sydslesvigs danske Ungdomsforeninger (SdU) og Sydslesvigsk Forening (SSF). I år sprængtes alle rammer med 80 deltagere, og igen med overvældende stor interesse fra Sydslesvig.

Jo, der er grund til mod på fremtiden. 🍷

“

Det var opløftende, at 120 sydslesvigere deltog på Sendemandsmødet

de kunne eksempelvis afholdes på Hotel des Nordens i Kruså, som kan rumme flere hundrede mennesker. Det ville kunne bringe mange nye relationer og aktiviteter med sig.

Når man ser på Grænseforeningens forskellige aktiviteter i samarbejde med

Foto: Wikipedia Commons

Foredrag om Noldes kunst

“Hvad stiller vi op med Noldes kunst?”. Det spørgsmål vil blive stillet på Folkehjem den 18. november kl. 16, når Hans-Christian Davidsen, forfatter og kulturredaktør på Flensborg Avis, holder foredrag om den kendte maler. Arrangementet er blevet til i et samarbejde mellem Grænseforeningen Aabenraa, Sprogforeningen, Foreningen Norden og Aabenraa Bibliotek.

Den kirkelige genforening

Martin Schwarz Lausten, dr.theol., holder foredrag om Den kirkelige genforening i 1920 i Jetsmark Sognegård i Pandrup. Det sker den 17. november kl. 19.30. Arrangementet finder sted i et samarbejde mellem Grænseforeningen Hvetbo Herred, Jetsmark Menighedsråd og Sønderjysk Forening for Hvetbo Herred.

Foto: Grænseforeningen

101-året for grænsen blev markeret i Tønder

Grænseforeningen Tønder var med, da det danske mindretal i Sydtønder Amt og det tyske mindretal i Tønder Kommune lørdag den 2. oktober i fællesskab markerede 101-året for den dansk-tyske grænseafgrænsning. Det skete på gågaden og torvet i Tønder, hvor mere end 20 lokale mindretalsforeninger nord og syd for grænsen præsenterede sig for flertalsbefolkningen.

DET SKER I LOKALFORENINGERNE

Foredrag, møder og ture arrangeret af lokalforeningerne

Med mindre andet er nævnt, er arrangementerne gratis og åbne for alle. Se flere arrangementer på www.graenseforeningen.dk.

SYDDANMARK

Faaborg-Midtfyn

10. november kl. 19.30. Ryslinge Højskole, Højskolevej, Ryslinge. Sangaften med fokus på den nye højskolesangbog ved højskoleforstander Helge Andersen Lund og harmonikaspieler Torben Nikolajsen. Efterfølgende kaffebord. Arrangeres i samarbejde med Ryslinge Høj- og Efterskole. Pris: 50 kr. (inkl. kaffe, te og kaffe).

Kolding

14. november kl. 10.30. Sct. Nicolai Kirke, Nicolaiplass 3, Kolding. Gudstjeneste ved sognepræst Martin Rønkilde. Efterfølgende foredrag samt et let traktament. Arrangeres i samarbejde med Sct. Nicolai Kirke. Tilmelding senest 11. november til 61 20 30 39 eller mrd@km.dk. Pris: 50 kr.

3. december kl. 15.00. Humtrup Børnehave, Hauptstraße 7, Humtrup, Tyskland. Den traditionelle juletræsfest i Humtrup Børnehave med kaffebord, julesange, juletræsdans og besøg af julemanden. Der arrangeres fælleskørsel fra Kolding. Tilmelding senest 30. november på 75 52 20 25.

Nyborg og Kerteminde

27. november kl. 8.00. Mødested meddeles ved tilmelding. Adventsturne til Flensborg. Tilmelding senest 10. november til 23 84 37 85 eller 28 41 73 53 (gerne SMS). Pris: 500 kr. (ikke-medlemmer 600 kr.).

Svendborg

2. november kl. 19.30. Fredens Kirkes Sognehus, Fruerstuevej 39, Svendborg. Foredraget "Erindringer fra et liv i et grænseland" ved Knud-Erik Therkelsen, generalsekretær i Grænseforeningen. Tilmelding senest 29. oktober på 23 44 46 05 eller grothdam@mail.dk. Pris: 50 kr. (inkl. kaffe og kage).

Sønderborg

24. november kl. 19.00. Biblioteket Hørup, Knøs Gård 1, Sydals. Adventsarrangement med fortælling ved Jens Andresen, fhv. formand i Grænseforeningen, og fællessang ved Aase Pejtersen, tidligere lærer fra Flensborg. Der serveres kaffe og æbleskiver. Pris offentliggøres senere.

Tønder

9. november kl. 19.00. Højer Efterskole, Nørrevej 68, Højer. Foredrag ved Reinhard Laszig, der vil fortælle om sit liv i DDR og flugten herfra. Arrangeres i samarbejde med Folkeligt Samfund for Højer og omegn. Pris: 75 kr. (inkl. kaffe).

22. november kl. 19.00. Tønder Kulturhus – Schweizerhalle, Ribe Landevej 39, Tønder. Foredrag ved filminstruktør Frelle Petersen, der vil fortælle om sit arbejde med den prisvindende film 'Onkel' og det kommende familiedrama 'Resten af livet', der også optages i Tønder Kommune. Arrangeres i samarbejde med Tønder Biblioteker, Sprogforeningen og Foreningen Norden. Pris: 100 kr. (inkl. kaffe).

Aabenraa

1. november kl. 14.30. Rebbølcentret, Vollerupvej 45, Bolderslev. Foredraget "Skurke og helte fra danmarkshistorien: De Meza og Hans Schack" ved historiker Jørn Buch. Arrangeres i samarbejde med Rebbølcentret og Ældre Sagen Tinglev. Pris: 80 kr. (inkl. kaffe og kage).

11. november kl. 10.45. Bjolderup Kirke, Bjolderupvej 68, Bolderslev. ➡

Grænseforeningen Tønder var med, da 101-året for den dansk-tyske grænse blev markeret i Tønders gågade den 2. oktober.

DET SKER I LOKALFORENINGERNE

Markering af Våbenstilstandsdagen med kransenedlæggelse ved monumentet for de faldne under Første Verdenskrig. Efterfølgende foredraget "Sønderjyderne og Balkan under Første Verdenskrig" ved historiker Jørn Buch. Arrangeres i samarbejde med Bjolderup og Uge menighedsråd og Rebbølcentret.

18. november kl. 16.00. Billedsalen, Folkehjem, Haderslevvej 7, Aabenraa. Foredraget "Hvad stiller vi op med Noldes kunst?" ved Hans-Christian Davidsen, forfatter og kulturredaktør på Flensborg Avis. Arrangeres i samarbejde med Sprogforeningen, Foreningen Norden og Aabenraa Bibliotek. Tilmelding senest 12. november til <http://www.aabenraabib.dk>. Pris: 100 kr.

6. december kl. 14.30. Rebbølcentret, Vollerupvej 45, Bolderslev. Foredraget "Overgangstiden 1918-1920: Nødpenge, CIS-frimærker og dagligdagen" ved historiker Jørn Buch. Arrangeres i samarbejde med Rebbølcentret og Ældre Sagen Tinglev. Pris: 80 kr. (inkl. kaffe og kage).

MIDTJYLLAND

Randers & Omegn

25. november kl. 19.30. Krstrup Sognegård, Ørneborgvej 5, Randers. Adventsmøde med adventstale af sognepræst Susanne Gregersen, Sct. Clemens Sogn. Efterfølgende kaffebord og fællessang. Arrangeres i samarbejde med Krstrup Sogn. Pris: 40 kr. (inkl. kaffe).

Ringkøbing og Omegn

24. november kl. 19.30. Fjordparkens Aktivitetshus, Holmelunden 10, Ringkøbing. Adventsmøde med kjejer og gløgg samt underholdning i form af traditionel spillemandsmusik ved harmonikaspiller Jan Ilsøe og violinist Anders Løgager. Tilmelding senest 19. november på 29 26 89 43 eller pmjohannsen@gmail.com. Arrangeres i samarbejde med Grænseforeningen Skjern – Tarm og Videbækne. Pris 80 kr.

2. december kl. 7.30. Museumspladsen, Kongevejen 1, Ringkøbing. Juletur til Flensborg med et programpunkt i byen samt stop ved grænsebutik. Mulighed for fællesspisning. Der serveres kaffe og rundstykker undervejs. Tilmelding senest 27. november på 29 26 89 43 eller pmjohannsen@gmail.com. Arrangeres i samarbejde med Grænseforeningen Skjern – Tarm og Videbækne. Pris: 160 kr.

Skanderborg

14. november kl. 14.00. Skanderup Kirke, Kirkebakken 10, Skanderborg. Efterårsarrangement med gudstjeneste ved sognepræst Heidi Torp samt foredrag ved Sigfried Matlok, tidl. chefredaktør for Der Nordschleswiger. Arrangeres i samarbejde med Menighedsrådet ved Skanderborg Sogn. Pris: 30 kr.

Skjern, Tarm og Videbækne

24. november kl. 19.30. Fjordparkens Aktivitetshus, Holmelunden 10, Ringkøbing. Adventsmøde med kjejer og gløgg samt underholdning i form af traditionel spillemandsmusik ved harmonikaspiller Jan Ilsøe og violinist Anders Løgager. Tilmelding senest 19. november på 29 26 89 43 eller pmjohannsen@gmail.com. Arrangeres i samarbejde med Grænseforeningen for Ringkøbing og Omegn. Pris 80 kr.

2. december kl. 8.00. Tarm Rutebilstation, Tarm. Juletur til Flensborg med et programpunkt i byen samt stop ved grænsebutik. Mulighed for fællesspisning. Der serveres kaffe og rundstykker undervejs. Tilmelding senest 27. november på 29 26 89 43 eller pmjohannsen@gmail.com. Arrangeres i samarbejde med Grænseforeningen for Ringkøbing og Omegn. Pris: 160 kr.

Viborgne

10. november kl. 19.00. Sortebrødrehus, St. Mikkelsgade 12, Viborg. Generalforsamling med dagsorden ifølge vedtægterne. Efterfølgende billedforedraget "Ukendte og tankevækkende steder i grænselandet"

ved Hans Jørgen Lysholm, tidligere lærer og efterskoleforstander. Der serveres et glas vin/øl og vand.

Aarhus

1. november kl. 19.30. Kirkesalen, Jellebakken 42, Risskov. Foredraget "Slesvig - et forglemt land" ved historiker Steen Bo Frandsen, Syddansk Universitet. Tilmelding senest 30. oktober på 30 26 57 20 eller aarhus@graenseforeningen.dk. Pris: 75 kr. (inkl. traktament)

6. december kl. 19.30. Kirkesalen, Jellebakken 42, Risskov. Adventshygge med amerikansk lotteri, julestemning og julesange akkompagneret af pianist Bjørn Andersen. Tilmelding senest 2. december på 30 26 57 20 eller aarhus@graenseforeningen.dk. Pris: 75 kr. (inkl. traktament).

NORDJYLLAND

Hvetbo Herred

17. november kl. 19.30. Jetsmark Sognegård, Bredgade 98, Pandrup. Foredraget "Den kirkelige genforening 1920" ved dr.theol. Martin Schwarz Lausten. Arrangeres i samarbejde med Jetsmark Menighedsråd og Sønderjysk Forening for Hvetbo Herred.

Mariagerfjord

29. november kl. 13.00. Mødested offentliggøres senere. Adventshygge med quiz, fællessang og trerettets menu med sild, grønlangkål og risalamande. Tilmelding senest 22. november til 20 57 67 10 eller erik@overgaard.dk. Pris: 125 kr.

Thy og Mors

15. november kl. 19.00. Kirkecentret, Kirkegade 2, Nykøbing Mors. Foredrag ved Jørgen Bruun Christensen, formand for Grænseforeningen for Thy og Mors og 1. næstformand i Grænseforeningen, der vil fortælle om perioden før og efter Genforeningen i 1920. Arrangeres i samarbejde med Højskoleforeningen.

Aalborg

22. november kl. 19.00. Trekanten, Sebbesundvej 2a, Aalborg. Juleafslutning med underholdning ved Gaardsangerne fra Aalborg.

SJÆLLAND

Guldborgsund

2. november kl. 19.00. Kulturfor- syningen, Voldgade 1, Nykøbing Falster. Foredrag ved historiker Carsten Egø Nielsen, der vil fortælle om Genforeningen i 1920. Pris: 30 kr. (inkl. kaffe og kage).

Gørlev og Høng

9. november kl. 18.30. Lykkebjerg Bondegårdsferie, Jyderupvej 87, Ruds Vedby. Genforeningsmarke- ring ved Henning Bonde, der vil fortælle om de folkelige aktiviteter, som fandt sted i Nordvestsjælland i 1920 for at markere Sønderjyllands 'hjemkomst'. Efterfølgende smørre- brød og øl/vand. Tilmelding senest 4. november til 58 25 02 58 eller henning.bonde@yahoo.com.

Sorø

4. november kl. 19.00. Multisa- len, Bygning C, Sorø Borgerskole, Alléen 8, Sorø. Foredrag ved Peter Skov-Jakobsen, formand for Grænseforeningen, der vil fortælle om nationalitet, identitet og grænser. Foredraget er et fællesarrangement

for lokalforeningerne på Vestsjæl- land. Pris: 40 kr.

HOVEDSTADEN

Frederiksborg

17. november kl. 14.30. Kedelhuset, Fredensvej 12B, Hillerød. Foredra- get "Tyskland-Danmark: menne- sker og sameksistens" ved Lasse Rodewald, kultur- og pressechef ved Den Tyske Ambassade, der er opvokset i det danske mindretal. Tilmelding til 61 22 92 55 eller bent@panikrejser.dk. Pris: 30 kr. (ikke-medlemmer: 50 kr.) (inkl. kaffe og kage).

Hørsholm og Det Grønne Område

15. november kl. 19.30. Hørsholm Sognegård, Barakstien 2, Hørsholm. Aftenarrangement ved Grænsefor- eningens Kulturmødeambassadører (KMA), der med udgangspunkt i den nye bog "Danskere findes i mange modeller" vil fortælle deres personlige historier om at leve med flere sprog og kulturer. Der serveres sandwich og vin.

Foredrag/møder og ture/rejser:
cjj@graenseforeningen.dk.
Deadline: 12. november 2021.

Vær opmærksom på at arrangementer, der optræder i kalenderen, kan være afholdt, når du modtager magasinet Grænsen, da distributionen strækker sig over 5 dage

Grænseforeningen
Peder Skrams Gade 5, 2. sal
1054 København K
info@graenseforeningen.dk
tlf. 33 11 30 63

Protector: Hans Kongelige
Højhed Prins Joachim

Formand
Peter Skov-Jakobsen
pesj@km.dk

Generalsekretær
Knud-Erik Therkelsen
ket@graenseforeningen.dk
tlf. 2023 1984

Grænseforeningens formål
Det er Grænseforeningens formål at støtte danskheden i grænselandet, særligt syd for grænsen, at udbrede kendska- bet til grænselandets forhold samt at bevare og styrke dansk sprog og kultur.

Grænseforeningens vision
Erfaringerne fra det dansk-ty- ske grænseland er en væsent- lig inspiration for sproglig og kulturel mangfoldighed i en verden under forandring.

Grænseforeningens værdier
Grænseforeningen er en vigtig folkelig basis for den danske stats støtte til det danske mindretal i Sydslesvig og er uafhængig af partipolitiske interesser.

Grænseforeningen mener og siger:

- Demokrati, ytringsfrihed og ligeværd gælder for alle, også i forholdet til mindretal.
- Forankring i egen kultur er en forudsætning for at have forståelse for andre kulturer.
- Kulturelle mindretal er en vigtig ressource i et demokratisk samfund.
- Dansk sprog og kultur styrkes i mødet med andre sprog og kulturer.

Grænseforeningens bestyrelse

Formand: Peter Skov- Jakobsen, København
1. næstformand: Jørgen Bruun Christensen, Nykøbing Mors
2. næstformand: Else Tombo, Sønderborg

Region Syddanmark
Per Grau Møller, Nr. Lyndelse
Kirsten Rykind-Eriksen,
Randbøldal
Else Tombo, Sønderborg

Region Midtjylland
Horst-Werner Knüppel, Skjern
Karen Marie Ravn, Kjellerup

Region Nordjylland
Karsten Nørgaard Simonsen,
Aalborg
Jørgen Bruun Christensen,
Nykøbing Mors

Region Sjælland
Annemarie Brett Jakobsen,
Gadstrup
Ruth Villadsen, Sorø

Region Hovedstaden
Jan Uldal Niemann, Helsingør
Erling Rørdam, Hørsholm

Ressourcepersoner
Per Paludan Hansen,
Frederiksberg
Steen Bo Frandsen, Hannover
Peter Bruhn Jepsen, Berlin

Grænseforeningen Ungdom
Jonas Kopf, Aarhus
Keneya Gross, Aarhus

GRÆNSEFORENINGEN
for en åben danskhed

Foto: Rasmus Hjortshøj, BCG

*Marsktårnet er tegnet af den internationalt anerkendte tegnestue Bjarke Ingels Group.
Marsktårnet åbnede for publikum den 22. juli.*

Nyt højdepunkt i marsken

Af Helena Munk-Andersen

Man kan se ud over marsken og Vadehavet fra Marsktårnet, der er 25 meter højt og opført af lokale investorer i den sønderjyske by Skærbæk

I kanten af marsken ved Skærbæk i Sønderjylland står en snoet omvendt kegle i beton og jern og inviterer lokale og turister til at blive blæst igennem, 36 meter over havets overflade. Tankerne om et udsigtstårn blev født, da grunden til et lukket oldtidsmuseum kom til salg. For at holde liv i lokal-samfundet samledes ni lokale investorer for at købe grunden for at lave en campingplads. Marsktårnet er kernen i deres investering. De første to måneder havde mere end 33.000 besøgende taget turen til tops.

Jørgen Hansen, der er bilforhandler i Skærbæk og en af investorerne, siger.

“Vi er stolte af at have skabt en turistattraktion, der kan trække turister til egnen. Vi havde ikke regnet med, at

der ville komme så mange så hurtigt. Vi håber, at der også fremover vil komme mange turister fra området på besøg.”

Ikke alle har været begejstrede for det 25 meter høje tårn i kanten af marsken. Både Danmarks Naturfredningsforening i Tønder og beboere i området har tvivlet på, om tårnet gavner i det naturskønne område. Men Jørgen Hansen vurderer, at der efterhånden ikke er mange kritikere tilbage.

“Selvfølgelig er det træls, at der er nogen, der klager eller er kritiske, men mit indtryk er, at næsten alle, der bor i området, er glade for tårnet”, siger Jørgen Hansen.

Marsktårnet er åbent alle årets dage, medmindre der er for meget vind, eller der er is på tårnet. 🌪️

Al henvendelse til Grænseforeningen
info@graenseforeningen.dk • Telefon 33 11 30 63